

5/2013

Isyyden määräytyminen

Kansainvälinen vertailu

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Isyyden määräytyminen

Kansainvälinen vertailu

25.1.2013

Julkaisun nimi Isyyden määräytyminen
Kansainvälinen vertailu

Tekijä Anne Heiskanen

Oikeusministeriön
julkaisu 5/2013
Selvityksiä ja ohjeita

OSKARI numero OM 1/41/2011 HARE numero OM018:00/2011

ISSN-L 1798-7067
ISSN (PDF) 1798-7067
ISBN (PDF) 978-952-259-272-9

URN URN:ISBN:978-952-259-272-9
Pysyvä osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-272-9>

Asia- ja avain-
sanat Isyys, perheoikeus

Tiivistelmä Selvitykseen on koottu tiivistetysti kuvaukset 15 eri Euroopan maan isyyslainsäädännöstä. Selvitys liittyy vireillä olevaan isyyslain kokonaisuudistukseen. Sen tavoitteena on ollut koota vertailevaa tietoa muiden maiden isyyden määräytymistä koskevasta lainsäädännöstä isyyslain kokonaisuudistuksen tueksi.

25.1.2013

Publikationens titel	Hur faderskap bestäms En internationell jämförelse		
Författare	Anne Heiskanen		
Justitieministeriets publikation	5/2013 Utredningar och anvisningar		
OSKARI nummer	OM 1/41/2011	HARE nummer	OM018:00/2011
ISSN-L	1798-7067		
ISSN (PDF)	1798-7067		
ISBN (PDF)	978-952-259-272-9		
URN	URN:ISBN:978-952-259-272-9		
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-272-9		
Sak- och nyckelord	Faderskap, familjerätt		
Referat	I denna utredning ges koncisa beskrivningar av faderskapslagstiftningen i 15 olika europeiska länder. Utredningen hänför sig till den aktuella totalrevideringen av lagen om faderskap. I syfte att stödja revideringsarbetet har man samlat in jämförande data om andra länders lagstiftning om hur faderskap bestäms.		

SISÄLLYS

JOHDANTO	11
1 RUOTSI	12
1.1 Isyyssolettama	12
1.2 Isyyden selvittäminen	13
1.3 Isyyden tunnustaminen	14
1.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	14
1.5 Isyyden riitauttaminen	15
1.6 Äitiyden määräytyminen	16
1.7 Muuta	16
2 NORJA	17
2.1 Isyyssolettama	17
2.2 Isyyden selvittäminen	17
2.3 Isyyden tunnustaminen	19
2.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	19
2.5 Isyyden riitauttaminen	20
2.6 Äitiyden määräytyminen	20
2.7 Muuta	21
3 TANSKA	22
3.1 Isyyssolettama	22
3.2 Isyyden selvittäminen	22
3.3 Isyyden vahvistaminen huolenpitoilmoituksella ja isyyden tunnustaminen	23
3.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	24
3.5 Isyyden riitauttaminen	25
3.6 Äitiyden määräytyminen	26
3.7 Muuta	26
4 ISLANTI	27
4.1 Isyyssolettama	27
4.2 Isyyden selvittäminen	28

4.3	Isyyden tunnustaminen	28
4.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	28
4.5	Isyyden riitauttaminen	30
4.6	Äitiyden määräytyminen	30
4.7	Muuta	30
5	VIRO	31
5.1	Isyysolettama	31
5.2	Isyyden tunnustaminen	31
5.3	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	32
5.4	Isyyden riitauttaminen	33
5.5	Äitiyden määräytyminen	33
5.6	Muuta	34
6	VENÄJÄ	35
6.1	Isyysolettama	35
6.2	Isyyden selvittäminen	35
6.3	Isyyden tunnustaminen	35
6.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	36
6.5	Isyyden riitauttaminen	36
6.6	Äitiyden määräytyminen	37
6.7	Muuta	37
7	SAKSA	38
7.1	Isyysolettama	38
7.2	Isyyden selvittäminen	39
7.3	Isyyden tunnustaminen	39
7.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	40
7.5	Isyyden riitauttaminen	41
7.6	Äitiyden määräytyminen	42
7.7	Muuta	42
8	RANSKA	43
8.1	Isyysolettama	43
8.2	Isyyden selvittäminen	43
8.3	Isyyden tunnustaminen	44

8.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	44
8.5	Isyyden riitauttaminen	45
8.6	Äitiyden määräytyminen	45
9	ENGLANTI JA WALES	47
9.1	Isyysolettama	47
9.2	Isyyden selvittäminen	47
9.3	Isyyden tunnustaminen	48
9.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	48
9.5	Isyyden riitauttaminen	49
9.6	Äitiyden määräytyminen	49
9.7	Muuta	49
10	ALANKOMAAT	50
10.1	Isyysolettama	50
10.2	Isyyden selvittäminen	50
10.3	Isyyden tunnustaminen	51
10.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	51
10.5	Isyyden riitauttaminen	53
10.6	Äitiyden määräytyminen	55
11	ITÄVALTA	56
11.1	Isyysolettama	56
11.2	Isyyden selvittäminen	56
11.3	Isyyden tunnustaminen	57
11.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	58
11.5	Isyyden riitauttaminen	58
11.6	Äitiyden määräytyminen	59
12	TŠEKKI	60
12.1	Isyysolettama	60
12.2	Isyyden selvittäminen	60
12.3	Isyyden tunnustaminen (vahvistaminen vanhempien yhteisellä ilmoituksella)	60
12.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	61
12.5	Isyyden riitauttaminen	61

12.6	Äitiyden määräytyminen	62
12.7	Muuta	63
13	PORTUGALI	64
13.1	Isyysolettama	64
13.2	Isyyden selvittäminen	64
13.3	Isyyden tunnustaminen	65
13.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	66
13.5	Isyyden riitauttaminen	66
13.6	Äitiyden määräytyminen	67
14	SLOVAKIA	68
14.1	Isyysolettama	68
14.2	Isyyden selvittäminen	68
14.3	Isyyden tunnustaminen	68
14.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	69
14.5	Isyyden riitauttaminen	69
14.6	Äitiyden määräytyminen	70
15	SLOVENIA	71
15.1	Isyysolettama	71
15.2	Isyyden selvittäminen	71
15.3	Isyyden tunnustaminen	71
15.4	Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa	72
15.5	Isyyden riitauttaminen	72
15.6	Äitiyden määräytyminen	72

JOHDANTO

Oheinen selvitys koskee isyyden määräytymiseen liittyvää sääntelyä valittujen EU:n jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä. Selvitys on kooste 15 eri Euroopan maan isyyden määräytymistä koskevista säännöksistä ja se luo pohjan kansainväliselle vertailulle kotimaisen isyyslain kokonaisuudistusta varten. Vertailtaviksi maiksi on valittu Pohjoismaat, Viro, Venäjä, Saksa, Ranska, Yhdistynyt kuningaskunta (Englanti ja Wales), Alankomaat, Itävalta, Tšekki, Portugali, Slovakia ja Slovenia.

Selvityksen systemaattinen kehys on kaikkien maiden osalta samanlainen. Yhteneväisen systematiikan valinta perustuu selvityksessä tarkasteltujen maiden vertailtavuuden helpottamiseen. Lähtökohtana vertailun systemaattiselle kehitykselle on toiminut suomalainen isyyden määräytymistä koskeva lainsäädäntö. Tästä johtuen selvityksessä käytetty rakenne soveltuu paremmin pääasiallisesti lainsäädäntöön kuin oikeuskäytäntöön nojaviin oikeusjärjestelmiin.

Selvitys on kunkin maan kohdalla jäsenelty seuraavasti: Ensimmäisessä luvussa käsitellään isyysolettamaa, sen perusteita sekä rajoituksia. Toisessa luvussa käsitellään isyyden selvittämistä. Useissa vertailtavissa maissa ei ole isyyden selvittämistä koskevaa järjestelmää, joten kyseinen luku on vailla sisältöä joidenkin maiden osalta. Kolmas luku koskee isyyden tunnustamiseen liittyvää lainsäädäntöä, menettelytapoja ja tunnistamisen rajoituksia. Neljännessä luvussa käsitellään isyyden vahvistamista tuomioistuimissa. Viidennessä luvussa tarkastelun kohteena on isyyden riitauttamiseen liittyvä lainsäädäntö. Viimeisenä varsinaisena vertailtava kysymyksenä luvussa käsitellään äitiyden määräytymiseen liittyvää lainsäädäntöä. Luvussa seitsemän käsitellään mahdollisia muita esiin nousseita isyyden määräytymiseen liittyviä seikkoja, kuten hedelmöityshoitoon liittyvää lainsäädäntöä. Osassa vertailtavista maista hedelmöityshoidon mahdollisuus on huomioitu isyyslainsäädännössä, osasta se taas puuttuu kokonaan.

Tutkimuksen pääasiallisena lähteenä toimivat internetin välityksellä saatavilla oleva kunkin maan isyyttä koskeva lainsäädäntö sekä perhelainsäädäntöä koskeva jatkuvasti päivitettävä kokoelma eri kirjoittajien koostamista maaraaporteista (International Encyclopaedia of Laws, Family and Succession Law, Pintens, W. (ed.), Kluwer Law International). Lisäksi ulkoasiainministeriöstä saatiin isyyden määräytymistä koskevaa materiaalia, joka liittyy siellä vuonna 2010 tehtyyn selvitykseen koskien ulkomaisia isyyden vahvistamista koskevia päätöksiä ja menettelyjä. Pykälät, joissa kustakin käsiteltävästä asiasta säädetään, on merkitty sulkuihin tekstiin. Varsinaista isyyden määräytymistä koskevaa kirjallisuutta ei juurikaan käytetty. Tutkimuksessa hyödynnettiin EU:n tietoverkkojärjestelmää (legicoop), jossa vertailtaville maille lähetettiin huhtikuussa 2012 tietopyyntö selvittää omaa isyyden määräytymistä koskevaa lainsäädäntöä. Vastauksia saatiin kuitenkin vain kaikkiaan viidestä eri valtiosta (Saksa, Itävalta, Tšekki, Slovakia ja Slovenia), joista moni oli kirjoitettu varsin niukkasanaisesti. Lisäksi Venäjä vastasi sinne erikseen lähetettyyn tietopyyntöön.

1 RUOTSI

Ruotsissa isyyden määräytymisestä säädetään vanhempainkaassa (föräldrabalken FB 1949:381). Kyseisessä laissa on isyyden määräytymistä koskevat säännökset myös niitä tilanteita silmällä pitäen, joissa lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidon avulla. Lakia on muutettu viimeksi vuonna 2009 (SFS 2009:254), jolloin 1 luvun 1 ja 9 §:iin tehtiin muutoksia.

Ruotsin lain mukaan isyys voi määräytyä 1) suoraan lain nojalla (isysolettama), 2) tunnustamisen tai 3) tuomioistuimen vahvistamisen kautta.

1.1 Isysolettama

Vanhempainkaassa olevat säännökset isyyden määräytymisestä välittömästi lain nojalla muistuttavat läheisesti Suomen isyyslain vastaavia säännöksiä. Isysolettaman mukaan äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi syntyy avioliiton aikana (1:1).

Hedelmöityshoidon avulla alkunsa saaneen lapsen isänä pidetään äidin aviomiestä, joka on äidin kanssa yhteisymmärryksessä suostunut hoitoon. Lisäksi edellytetään, että kaikki seikat huomioon ottaen on todennäköistä, että lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidon tuloksena (1:6). Sama sääntö pätee tilanteessa, jossa äidin munasolu on hedelmöitetty hänen kehonsa ulkopuolella (koeputkihedelmöitys), kuten myös koeputkihedelmöitetyn munasolun ollessa toisen naisen luovuttama (1:8).

Isyys voi määräytyä isysolettaman nojalla vain, jos lapsen vanhemmat ovat eri sukupuolta. Äidin naispuolinen puoliso, rekisteröity kumppani tai avopuoliso voidaan kuitenkin vahvistaa hedelmöityshoidon avulla alkunsa saaneen lapsen vanhemmaksi. Vanhemmuus vahvistetaan tällöin tunnustamalla tai tuomioistuimessa (1:9).

Isysolettamaan liittyvistä rajoituksista säädetään 1 luvun 2 §:ssä. Oikeus voi julistaa, että aviomies ei ole lapsen isä jos:

1. on selvitetty, että lapsen äiti on ollut yhdynnässä toisen miehen kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, ja kaikki seikat huomioon ottaen on todennäköistä, että lapsi on saanut alkunsa toisesta miehestä,
2. lapsen perintötekijöistä tai muusta erityisestä seikasta johtuen voidaan pitää ilmeisenä, että aviomies ei ole lapsen isä, tai
3. lapsi on saanut alkunsa ennen avioliittoa tai aikana, jolloin puoliset asuivat erillään, ja on epätodennäköistä, että puoliset ovat olleet yhdynnässä aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa.

Siinä tapauksessa, että avioliitto on purkautunut miehen kuoleman vuoksi, pidetään kuoleman jälkeen syntyneitä lapsia aviomiehen lapsina, jos äiti on voinut tulla raskaaksi avioliiton aikana (1:1.2).

Isyysosoittaman mukaan määräytynyt isyys on mahdollista kumota tunnustamisen yhteydessä, jos aviomies ja äiti hyväksyvät toisen miehen isyyden tunnustamisen. Lapsen isäksi vahvistetaan tällöin isyytensä tunnustanut mies. Lapsen äidin tulee hyväksyä tunnustaminen kirjallisesti (1:2.3).

1.2 Isyyden selvittäminen

Jos Ruotsissa vakituisesti asuvalle lapselle ei määräydy isää isyysosoittaman nojalla, on sosiaalilautakunnalla velvollisuus selvittää lapsen isä ja valvoa, että isyys tulee vahvistetuksi tunnustamalla tai tuomioistuimessa (2:1). Isyyden selvittämisen hoitaa sen kunnan sosiaalilautakunta (socialnämnd), jossa lapsi on kirjoilla väestörekisterin mukaan (2:2).

Sosiaalilautakunnan tulee huolehtia siitä, että tarvittavat DNA-tutkimukset tehdään äidille, lapselle ja lapsen potentiaaliselle isälle, jos he sitä pyytävät tai jos voidaan olettaa, että äiti on ollut yhdynnässä useamman kuin yhden miehen kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa (2:6).

Sosiaalilautakunnalla on velvollisuus selvittää lapsen vanhemmat myös tilanteessa, jossa lapsi on saanut alkunsa naisparille annetusta hedelmöityshoidosta (ks. 1:9). Jos lautakunta katsoo vanhemmuuden tulleen selvitettyksi, sen tulee huolehtia siitä, että nainen vahvistetaan lapsen vanhemmaksi isyyden vahvistamisen sijasta (2:8a).

Sosiaalilautakunnan on keskeytettävä isyyden selvittäminen jos (2:7):

1. osoittautuu mahdottomaksi saada tarpeellista selvitystä isyyskysymyksen arvioimiseksi,
2. on odotettavissa, että isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa olisi mahdotonta,
3. lapsen adoptiosta on päästy yhteisymmärrykseen äidin/tämän edustajan (4:5a) kanssa tai
4. on erityinen syy olettaa, että lisäselvitykset tai oikeudenkäynti voisivat vahingoittaa lasta taikka rasittaa äidin psyykkistä terveyttä.

Sosiaalivakuutuslain (socialförsäkringsbalk 2010:110) mukaan äidiltä, joka on lapsen huoltaja, voidaan evätä lapsen elatukseen tarkoitettuja tukia, jos hän kieltäytyy ilman perusteltua syytä todistamasta tai myötävaikuttamasta toimenpiteisiin, joilla isyys tai vanhemmuus saadaan vahvistetuksi (18:8).

1.3 Isyyden tunnustaminen

Muissa kuin isyysolettaman nojalla määräytyvissä tilanteissa isyys voidaan vahvistaa tunnustamalla (bekräftelse). Isyyden tunnustaminen tulee tehdä kirjallisesti, henkilökohtaisesti viranomaisen edessä kahden henkilön todistamana. Lisäksi sosiaalilautakunnan ja lapsen äidin (tai lapselle määrätyn huoltajan) tulee kirjallisesti hyväksyä tunnustaminen. Jos lapsi on täysi-ikäinen, tunnustamisen hyväksyy lapsi itse (1:4.1).

Sosiaalilautakunta voi antaa hyväksyntänsä tunnustamiselle ainoastaan, jos se voi olettaa miehen olevan lapsen isä (1:4.1). Tunnustaminen voidaan antaa jo ennen lapsen syntymää (1:4.2). Jos myöhemmin selviää, että isyytensä tunnustanut mies ei olekaan lapsen isä, tuomioistuin voi mitätöidä tunnustamisen (1:4.3).

Äidin naispuoliso voi tunnustaa vanhemmuuden 1 luvun 9 §:ssä säädettyin edellytyksin (1:3). Kun hedelmöityshoito on toteutettu yhteisymmärryksessä sen naisen kanssa, joka on äidin puoliso, rekisteröity kumppani tai avopuoliso, lapsen vanhempnana pidetään hedelmöityshoitoon suostumuksensa antanutta naista, jos kaikki seikat huomioon ottaen on todennäköistä, että lapsi on saanut alkunsa hoidon avulla (1:9.1). Tällöin äidin naispuolison vanhemmuus voidaan vahvistaa joko tunnustamalla tai tuomiolla. Vanhemmuuden tunnustamisessa sovelletaan samoja säännöksiä kuin isyyden tunnustamisessa, ks. 1 luvun 4 § (1:9.2).

1.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Tuomioistuin voi vahvistaa miehen isyyden tuomiolla, jos isyys ei määräydy isyysolettaman nojalla (1:2). Tuomioistuimen on vahvistettava miehen isyys jos (1:5):

1. geneettisellä tutkimuksella on osoitettu miehen olevan lapsen isä, tai
2. on osoitettu, että mies on ollut äidin kanssa yhdynnässä aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, ja kaikkien seikkojen valossa on todennäköistä, että hän on siittänyt lapsen.

Vahvistamiskanteen voi nostaa 1) lapsi, 2) sosiaalivirasto lapsen puolesta 2 luvun 1 §:n nojalla, jos lapselle ei ole vahvistettu isää tai 3) äiti, jos hän on lapsen huoltaja (vaikka olisi vielä alaikäinen). Kanneoikeus on myös lapselle erityisesti määrättyllä huoltajalla (3:5).

Tuomioistuin voi vahvistaa tuomiolla vanhemmuuden myös äidin naispuoliselle 1 luvun 9 §:ssä säädettyillä edellytyksillä (1:2.3). Kanneoikeudesta vanhemmuuden vahvistamisessa naispuoliselle (1 luvun 9 §:n nojalla) säädetään 3 luvun 14 §:ssä. Kanneoikeus on 1) lapsella, 2) sosiaalivirastolla lapsen sijasta 2 luvun 8a §:ssä säädettyissä tilanteissa ja 3) äidillä, jos hän on lapsen huoltaja. Kannetta voi ajaa myös lapselle erityisesti määrätty huoltaja. Se, mitä 3 luvun 6–13 §:ssä säädetään isyyden vahvistamisesta tuomiolla, soveltuu myös vanhemmuuden vahvistamiseen (3:14).

Jos isyydenvahvistamisasia on vireillä, tuomioistuin voi tutkia isyyden määräytymisen vain tässä asiassa. Kannetta isyyden vahvistamiseksi on mahdollista ajaa useita miehiä vastaan. Jos mies on kuollut, kanne voidaan nostaa miehen perillisiä vastaan (3:6.1). Sosiaalilautakunnan ollessa kantajana kanne tulee kohdistaa sitä miestä vastaan, joka sen tutkimusten mukaan tai joka asian käsittelyn yhteydessä esiin tulleiden seikkojen valossa mitä ilmeisimmin on lapsen isä (3:6.2).

Kanne isyyden vahvistamiseksi voidaan panna vireille ennen lapsen syntymää. Kannetta ei kuitenkaan voida käsitellä lopullisesti ennen kuin lapsi on syntynyt (3:9.3).

1.5 Isyyden riitauttaminen

Jos mies, jonka isyys on määräytynyt isyysolettaman nojalla, saa selville, että jokin 1 luvun 2 §:ssä säädetty isyysolettaman kumoava rajoitusperuste vallitsee, on hänellä oikeus nostaa kanne lasta (tai lapsen kuolinpesää) vastaan isyyden kumoamiseksi (3:1.1).

Jos mies on kuollut, eikä hän ole asunut vakituisesti yhdessä lapsen kanssa, eikä mies ole myöskään lapsen syntymän jälkeen tunnustanut isyyttään, on kuolleen miehen puolisoilla tai jokaisella, jolla on lapsen rinnalla tai tämän jälkeen oikeus miehen perintöön, oikeus nostaa isyyden kumoamiskanne. Jos mieheltä on jäänyt perintökaaren (ärvdabalken 1958:637) 3 luvun 2 §:n mukaisia perillisiä¹, on jokaisella heistä oikeus nostaa isyyden kumoamiskanne edellä mainituin edellytyksin (3:1.2). Edellä kerrotusta seuraa se, että leskellä ja miehen perillisillä ei ole oikeutta riitauttaa lapsen isyyttä, jos mies on asunut lapsen kanssa vakituisesti ennen kuolemaansa ja mies on tunnustanut lapsen isyyden.

Myös lapsi voi riitauttaa miehen isyyden, jos 1 luvun 2 §:n mukainen isyysolettaman rajoitusperuste ilmenee. Lapsen tulee nostaa kanne miestä vastaan tai miehen ollessa kuollut hänen perillisiä vastaan. Jos mieheltä on jäänyt perintökaaren 3 luvun 2 §:n mukaisia perillisiä, tulee kanne osoittaa heitä vastaan tai sitä vastaan, jolla on paras perintöoikeus (3:2).

Jos 3 luvun 1 ja 2 §:ssä tarkoitettu asianosainen on alaikäinen, voi lapsen puhevaltaa käyttää holhooja tai edunvalvoja, jos sellainen 11 luvussa säädetyillä perusteilla määrätään. Äitiä voidaan kuulla asiassa, jos se on mahdollista (3:4).

Isyyden riitauttamiselle ei ole säädetty mitään tiettyä määräaikaa. Huomioitavaa on kuitenkin se, että isyyttä ei ole mahdollista riitauttaa jos (3:1.3):

---

¹ Rintaperilliset, vanhemmat, sisarukset tai sisarusten jälkeläiset (ei kuitenkaan vaimo).

-
1. miehen kuollessa enemmän kuin vuosi on kulunut siitä, kun kanne, joka perustui siihen, että mies on lapsen isä, nostettiin miestä vastaan ja mies oli osallisena tässä tai
  2. enemmän kuin vuosi on kulunut siitä, kun edellä mainittu vaatimus esitettiin miehen kuolinpesälle.

1.6 Äitiyden määräytyminen

Vanhempainkaarella ei ole yleisiä säännöksiä äitiyden määräytymisestä. Yleinen periaate on kuitenkin se, että lapsen synnyttänyt nainen on lapsen äiti.²

Koeputkihedelmöitetyn lapsen osalta äitiyden määräytymisestä säädetään vanhempainkaarella nimenomaisesti. Naista, joka synnyttää hänen kehonsa ulkopuolella hedelmöitetyn lapsen, joka on saanut alkunsa toisen naisen luovuttamasta munasolusta, pidetään lapsen äitinä (1:7).

1.7 Muuta

Hedelmöityshoito

Hedelmöityshoidon edellytyksistä säädetään *laissa geneettisestä loukkaamattomuudesta* (lag om genetisk integritet 2006:351).

---

² M. Kirilova Eriksson ja J. Schiratzki, teoksessa *International Encyclopaedia of Laws; Family and Succession Law*, Kluwer Law International 2008, vol. 6, s. 66.

2 NORJA

Norjassa isyyttä koskeva aineellinen lainsäädäntö löytyy lapsista ja vanhemmista annetusta laista (Lov om barn og foreldre; barnelova LOV 1981-04-08 nr 07). Lakia on viimeksi muutettu vuonna 2010 (LOV-2010-04-09-13). Laissa on säännökset isyyden määräytymisestä myös hedelmöityshoitotilanteissa. Norjassa valmistellaan parhaillaan vanhemmuutta koskevan lainsäädännön uudistamista. Hankkeesta on valmistunut työryhmämietintö (NOU 2009:5), mutta hallituksen esitystä ei vielä ole käytettävissä.

2.1 Isyysolettama

Aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana (3.1). Isyysolettama soveltuu myös samaa sukupuolta oleviin pareihin. Naista, joka on äidin kanssa avioliitossa lapsen syntymän hetkellä, pidetään lapsen toisena äitinä, jos lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon avulla ja nainen on antanut hoitoon suostumuksensa (3.2). Isyysolettamaa ei kuitenkaan sovelleta, jos vanhemmat asuivat virallis päätökseen perustavassa asumuserossa lapsen syntyessä (3.3).

Jos avioliitto on purkautunut miehen/toisen äidin kuoleman vuoksi, pidetään avioliiton purkautumisen jälkeen syntyneitä lapsia kuolleen aviomiehen/toisen äidin lapsina, jos äiti on voinut tulla raskaaksi avioliiton aikana (3.4).

2.2 Isyyden selvittäminen

Lääkärillä tai kätilöllä on lapsen syntyessä velvollisuus ilmoittaa syntymästä kansalliselle väestörekisterikeskukselle. Ilmoituksessa tulee yksilöidä lapsen isä (isyysolettaman tai tunnustamisen kautta määrätynyt) tai henkilö, jonka äiti on nimennyt lapsen isäksi tilanteessa, jossa isyyttä ei ole vielä vahvistettu. Ilmoituksesta tulee myös käydä ilmi elävätkö vanhemmat avoliitossa (1.1).

Jos lapselle ei ole määrätynyt isää/toista äitiä isyysolettaman tai tunnustamisen perusteella, viranomaisilla on velvollisuus selvittää lapsen isä/toinen äiti (5).

Jos kansaneläkelaitos vastaanottaa ilmoituksen lapsen syntymästä, josta ilmenee, että isyyttä ei ole vahvistettu, viraston tulee ilmoittaa tästä oletetulle isälle. Jos oletettu isä ei tunnusta isyyttään, kansaneläkelaitos pyytää miestä ilmaisemaan mielipiteensä isyysasiassa, jos se on mahdollista. Jos mies tunnustaa isyyden, kansaneläkelaitos ilmoittaa tästä välittömästi väestörekisteriviranomaisille. Muussa tapauksessa kansaneläkelaitoksen

tulee saattaa asia Norjan työ- ja hyvinvointiviraston alaisen elimen (organ i Arbeids-og velferdsetaten) käsiteltäväksi ilman aiheetonta viivytystä (10).

Työ- ja hyvinvointivirasto (Arbeids- og velferdsdirektoratet) voi edellyttää, että äiti ja mies/miehet, joka voi olla lapsen isä, antavat asiasta lausunnon. Se voi myös määrätä äidin, miehen ja lapsen verikokeisiin ja DNA-testeihin. Erityisissä tapauksissa potentiaalinen isä voidaan määrätä veri- tai DNA-testeihin jo ennen lapsen syntymää (11.1).

Jos oletettu isä ei ole tunnustanut isyyttään, mutta työ- ja hyvinvointivirasto pitää miestä lapsen todennäköisenä isänä, se antaa miehelle isyyshaasteen (farskapsføreleg). Se voi antaa isyyshaasteen myös toiselle miehelle, jonka se katsoo olevan todennäköisemmin lapsen isä. Isyyshaastetta ei voida antaa miehelle, joka on kuollut tai mielisairas. Jos mies asuu ulkomailla, isyyshaasteen lähettämisestä voidaan luopua (11.4).

Jos lapsi kuolee lyhyen ajan sisällä syntymästä, työ- ja hyvinvointivirasto voi luopua isyyshaasteen lähettämisestä edellyttäen, että äiti suostuu siihen. Sama pätee tilanteessa, jossa on muita painavia perusteita asiasta luopumiselle (11.5). Jos työ- ja hyvinvointivirasto luopuu isyyshasian selvittämisestä, lapsi, äiti tai mies, joka katsoo olevansa lapsen isä, voi itse nostaa kanteen isyyshasian selvittämiseksi tuomioistuimessa (11.6).

Työ- ja hyvinvointiviraston lähettämässä isyyshaasteessa tulee ilmoittaa, että tunnustessaan isyytensä haasteen vastaanottajaa pidetään lapsen isänä. Haasteessa tulee myös kertoa, että asia viedään tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos mies ei tunnusta isyyttään kuukauden kuluessa isyyshaasteen vastaanottamisesta (12).

Työ- ja hyvinvointiviraston tulee viedä isyyshaaste käräjäoikeuden käsiteltäväksi, jotta isyys saadaan tunnustettua, jos (13.1):

1. isyyshaastetta ei ole voitu antaa sen vuoksi, että mies kuollut, hän on mielisairas tai asuu ulkomailla,
2. isyyshaastetta ei ole ollut mahdollista toimittaa miehelle, tai
3. oletettu isä ei ole tunnustanut isyyttään kuukauden kuluessa isyyshaasteen vastaanottamisesta.

Jos mies tunnustaa isyyden, asiaa ei viedä tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tällöin äitiä tulee informoida isyyden tunnustamisesta (13.2). Siinä tapauksessa, että oikeusprosessi on päättynyt ilman isyyden vahvistamista, eikä isyyttä ole myöhemminkään vahvistettu, työ- ja hyvinvointivirasto voi lähettää uuden isyyshaasteen ja saattaa asian tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tällöin edellytetään, että uutta informaatiota on ilmaantunut ja siitä on pääteltävissä, että lapsen isä voi olla mies, joka ei ole aiemmin ollut osallisena asian käsittelyssä (13.3).

2.3 Isyyden tunnustaminen

Jos isyys ei ole määräytynyt isyysolettaman perusteella, mies voi tunnustaa isyyden. Isyys on mahdollista tunnustaa jo ennen lapsen syntymää (4.1).

Tunnustaminen tulee tehdä kirjallisesti joko lapsen syntymäilmoituksen yhteydessä sairaalassa tai henkilökohtaisesti 4 §:ssä luetelluissa viranomaisissa. Näitä viranomaisia ovat väestörekisteri, kansaneläkelaitos, tuomari tai Norjan työ- ja hyvinvointipalvelun virasto, Norjan edustusto (jos isä on ulkomailla), laivan kapteeni (jos Norjan alus on ulkomaisilla vesillä), ulkomaan valtionhallinto tai kätilö/lääkäri raskauden tarkastuskäynnillä (4.2 a–f). Tunnustaminen on pätevä vain, jos äiti on antanut kirjallisen hyväksyntänsä tunnustamiselle, tai jos isyyden on tunnustanut mies, jonka äiti on nimennyt lapsen isäksi (4.3).

Jos avopuolisot on rekisteröity väestörekisteriin samaan osoitteeseen tai jos he ovat ilmoittaneet väestörekisterille, että he asuvat yhdessä, äidin avopuoliso voi tunnustaa isyyden ilman äidin suostumusta. Äitiä tulee informoida tunnustamisesta. Jos äiti ja isyytensä tunnustanut mies eivät pääse sopimukseen isyydestä, viranomaisten tulee selvittää isyys (4.4).

Isyys voidaan tunnustaa myös hyväksymällä isyyskannekirjelmä (farskapsførelegg) (4.5).

Jos isyytensä tunnustava henkilö on alle 18 vuotta, huoltajien tulee hänen ohellaan allekirjoittaa tunnustaminen (4.6).

Jos lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidolla, äidin naispuolinen asuinkumppani voi tunnustaa toisen äitiyden. Tunnustamiseen soveltuvat samat menettelysäännökset kuin isyyden tunnustamiseen. Hedelmöityshoidon tulee olla suoritettu siihen luvan saaneessa terveydenhoitoyksikössä ja äidin asuinkumppanin tulee olla antanut suostumuksensa hoitoon. Suostumuksen voi antaa vain täysi-ikäinen ja oikeustoimikelpoinen henkilö (4.7).

Isyysolettaman tai tunnustamisen nojalla määräytynyt isyys voidaan kumota, jos toinen mies tunnustaa isyyden. Lapsen äidin ja sen hetkisen isän tulee hyväksyä tunnustaminen kirjallisesti. Tällainen tunnustaminen voidaan hyväksyä ainoastaan, jos työ- ja hyvinvointivirasto pitää todennäköisenä, että toinen mies on lapsen isä (7).

2.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Mies voidaan vahvistaa tuomiolla lapsen isäksi, jos DNA-tutkimukset osoittavat hänen olevan lapsen isä. Jos tällaista tutkimusta ei ole käytettävissä tai jos se ei tuo asiaan selvyyttä, isäksi voidaan vahvistaa mies, joka on ollut sukupuoliyhteydessä lapsen äidin kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, jollei ole epätodennäköistä, että lapsi on silloin siitetty (9.1).

Jos äiti on ollut yhdynnässä useiden miesten kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, tuomio isyydestä voidaan antaa ainoastaan, jos joku miehistä on olennaisesti suuremmalla todennäköisyydellä lapsen isä kuin muut miehet (9.2).

Jos äiti on saatettu raskaaksi hedelmöityshoidon avulla ja hänen aviomiehensä tai asuinkumppaninsa on antanut suostumuksensa hoitoon, isyys voidaan vahvistaa tuomiolla, ellei ole epätodennäköistä, että lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidolla (9.3).

Siittiöiden luovuttajaa ei voida vahvistaa lapsen isäksi. Kuitenkin silloin kun hedelmöityshoito on toteutettu käyttäen aviomiehen tai avomiehen siittiötä, siittiöiden luovuttaja voidaan vahvistaa lapsen isäksi (9.4).

2.5 Isyyden riitauttaminen

Lapsella, molemmilla vanhemmilla ja kolmannella osapuolella, joka uskoo olevansa lapsen isä (vaikka lapselle on jo vahvistettu isä), on oikeus riitauttaa isyysolettamaan tai tunnustamiseen perustuva isyys koska tahansa. Jos lapsi on alaikäinen, kanneoikeus on lapsen edustajalla. Jos lapsi on täyttänyt 15 vuotta, lapsen edustaja ei saa nostaa kanteita ilman lapsen suostumusta. Erityisillä edellytyksillä myös työ- ja hyvinvointivirasto voi nostaa kanteen (6). Riitauttamiselle ei ole säädetty määräaikaa.

Isyysasian käsittelyssä asianosaisia ovat lapsi, äiti ja jokainen mies, joka voi olla lapsen isä. Jos lapsen potentiaalinen isä on kuollut, hänen perillisillään on oikeus osallistua asian käsittelyyn miehen sijasta. Siinä tapauksessa, että ilmaantuu uutta tietoa, joka antaa viitteitä siitä, että joku muu voi olla lapsen isä, tuomioistuimien voi isyyshaasteella määrätä hänetkin osapuoleksi asian käsittelyyn (17).

Äidillä, potentiaalisella isällä ja lapsella on velvollisuus todistaa isyysasiassa todistajaa koskevien säännösten ja vastuiden alaisina (21). Isyysasian käsittelyssä ei saa esittää asianosaisten seksisuhteisiin liittyviä kysymyksiä tai antaa niistä todisteita, paitsi jos ne liittyvät siihen aikaan, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa. Kuitenkin tuomioistuimien voi sallia edellä mainitut todisteet, jos se katsoo, että todisteilla on välitön vaikutus käsiteltävässä asiassa (22).

2.6 Äitiyden määräytyminen

Lapsista ja vanhemmista annetussa laissa säädetään, että lapsen äitinä pidetään naista, joka on synnyttänyt lapsen. Sijais-synnytystä koskevat sopimukset eivät ole sitovia (2).

Äidin naispuolisoa tai -asuinkumppania pidetään toisena äitinä, jos äitiys on seurausta avioliitosta, tunnustamisesta tai tuomioistuimen päätöksestä. Lapsella ei voi olla samaan aikaan sekä toista äitiä että isää. Lain isyyttä koskevat säännökset soveltuvat myös toista äitiyttä koskeviin tilanteisiin (4a).

2.7 Muuta

Hedelmöityshoito

Hedelmöityshoidon edellytyksistä säädetään bioteknologiaissa (Lov om humanmedisinsk bruk av bioteknologi (bioteknologiloven) LOV 2003-12-05 nr 100).

3 TANSKA

Tanskassa isyyttä koskevat säännökset löytyvät lapsilaista (børnelov; lov nr 460 af 07/06/2001 Gældende). Lapsilaissa on säännökset isyyden määryntymisestä myös niitä tilanteita silmällä pitäen, joissa lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidolla.

3.1 Isyysolettama

Isyysolettaman mukaan aviomies on avioliiton aikana syntyneen lapsen isä. Välittömästi lakiin perustuva isyys rekisteröidään lapsen syntymän yhteydessä (1.1).

Isyysolettamaan liittyvistä rajoituksista säädetään 1.2 §:ssä. Aviomiestä ei pidetä automaattisesti lapsen isänä, jos jokin seuraavista edellytyksistä täyttyy (1.2):

1. puoliset olivat asumuserossa lapsen syntymän hetkellä (tai miehen kuolinhetkellä),
2. äiti on ollut lapsen syntymää edeltäneen 10 kuukauden aikana avioliitossa toisen miehen kanssa (ilman asumuseroa) tai
3. lapsen äiti ja hänen aviopuolisonsa (tai miehen ollessa kuollut vain äiti) pyytävät yhdessä isyyden selvittämistä.

Jos äidin avioliitto on purkautunut miehen kuoleman vuoksi, pidetään lasta, joka on syntynyt 10 kuukauden sisällä miehen kuolemasta edesmenneen aviomiehen lapsena, elleivät vanhemmat olleet miehen kuollessa asumuserossa tai ellei äiti pyydä isyyden selvittämistä (1.3 ja 4).

3.2 Isyyden selvittäminen

Isyyden selvittämisen hoitaa valtion paikallinen viranomainen (statsamt, jälj. maistraatti), joka voi toimia asiassa omasta aloitteestaan tai asianosaisen aloitteesta. Isyyden selvittäminen ja isyyden vahvistamiseen liittyvät kysymykset aloitetaan aina maistraatin kautta. Myös isyyden vahvistamisasian vieminen tuomioistuimeen tapahtuu maistraatin välityksellä.

Äidillä, isällä ja lapsen huoltajalla on oikeus saada tunnustetun ja rekisteröidyn isyyden selvittäminen vireille kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä (5).

Miehellä, joka voi olla lapsen isä (mies on ollut yhdynnässä äidin kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa), on myös oikeus saada isyys selvitettyksi, jos hän vaatii

selvittämistä kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Miehellä ei kuitenkaan ole sanottua oikeutta silloin, kun isäksi on rekisteröity aviomies suoraan lain nojalla tai jos isyys on rekisteröity lapsen huolenpidosta annetun ilmoituksen tai sen nojalla vastaanotetun tunnustamisen perusteella (6). Jos äiti kiistää olleensa yhdynnässä miehen kanssa, joka vaatii isyyttään selvitettyksi, maistraatin on vietävä asia tuomioistuimen käsiteltäväksi (13 k 2).

Maistraatilla on velvollisuus aloittaa isyyden selvittäminen, jos isyys ei ole määrätynyt lapsen syntymän yhteydessä, ja kukaan ei ole nostanut kannetta isyyden vahvistamiseksi (7.1). Jos isyys on määrätynyt 14.1 §:n mukaisen huolenpitoilmoituksen perusteella, tarvetta lisäselvityksille ei enää ole. Muutoin selvitysten perusteena on äidin oma kertomus siitä, kenen kanssa hän on ollut yhdynnässä aikana jolloin lapsi on voinut saada alkunsa. (8.1).

Mies, joka on saattanut lapsen äidin raskaaksi rikollisella teolla (insesti, raiskaus), ei voi saada lapsen isyyttä, jos lasta koskevat painavat syyt ovat tätä vastaan (10).

Maistraatilla on oikeus saada osapuolilta isyyden selvittämiseen liittyvää tarpeellista informaatiota. Se voi hankkia todisteita myös oikeusgeneettisillä tutkimuksilla. Osapuolia voidaan kannustaa menemään tutkimuksiin, mutta mitään pakkokeinoja maistraatilla ei ole käytettävissä (11).

Äidin tulee osallistua isyyden selvittämiseen. Äidillä on velvollisuus kertoa kuka on tai voi olla lapsen isä (8.1). Jos äidin antama informaatio on riittämätöntä, maistraatti voi järjestää tapaamisen neljän kuukauden kuluessa lapsen syntymästä. Jos äiti kieltäytyy tapaamisesta paljastamasta tietoja isästä, hänelle tulee kertoa, mitä seurauksia siitä on hänelle ja lapselle (8.3). Äidin ilmoitusvelvollisuuden rikkominen ei ole kuitenkaan rangaistavaa. Jos äiti ei suostu tulemaan tapaamisiin tai kieltäytyy antamasta vaadittuja tietoja, maistraatti vie asian tuomioistuimen käsiteltäväksi (13).

Äidillä ei ole velvollisuutta paljastaa lapsen potentiaalista tai oikeaa isää, jos isyys on tunnustettu 14.1 §:n mukaisesti huolenpitoilmoituksella, siitä riippumatta, onko tämä tehty ennen tai jälkeen lapsen syntymän. Äidillä ei ole myöskään velvollisuutta paljastaa lapsen isää silloin, kun isyyden selvittäminen on aloitettu sen jälkeen kun isyys on rekisteröity isyysolettaman tai huolenpitoilmoituksen nojalla, tai jos isyys on tunnustettu lapsen syntymän jälkeen 14.1 §:n mukaisesti (8.2).

3.3 Isyyden vahvistaminen huolenpitoilmoituksella ja isyyden tunnustaminen

Jos lapsen äiti ei ollut avioliitossa lapsen syntymän hetkellä, pidetään lapsen isänä miestä, joka yhdessä äidin kanssa ilmoittaa kirjallisesti, että he ottavat yhdessä vastuun lapsen huolenpidosta. Isyys rekisteröidään tällöin lapsen syntymän rekisteröinnin yhteydessä (2.1). Isyyden rekisteröinti huolenpitoilmoituksella ei ole kuitenkaan mahdollista, jos äiti on ollut lapsen syntymää edeltäneen 10 kuukauden aikana avioliitossa toisen

miehen kanssa (ilman asumuseroa) (2.2). Lapsen syntymän rekisteröinnin yhteydessä voidaan rekisteröidä myös 14 §:n 1 tai 2 (1k) momentin nojalla tunnustettu isyys (3).

Isyys on mahdollista tunnustaa joko huolenpitoilmoituksella (14.1) tai ilman sitä (14.2). Mies voi tunnustaa lapsen isyyden, ilmoittamalla yhdessä lapsen äidin kanssa, että he ottavat yhdessä vastuun lapsen huolenpidosta. Tunnustaminen ei ole kuitenkaan mahdollista jos äiti on ollut lapsen syntymää edeltäneen 10 kuukauden aikana avioliitossa toisen miehen kanssa (ilman asumuseroa) (14.1).

Mies, joka on ollut yhdynnässä lapsen äidin kanssa aikana, jolloin raskaus on voinut saada alkunsa, voi tunnustaa isyyden jos (14.2):

1. äiti ei ilmeisesti ole ollut yhdynnässä tuona ajanjaksona muiden miesten kanssa tai
2. mies on mitä ilmeisimmin lapsen isä.

Jos lapsen äiti on ollut yhdynnässä muiden miesten kanssa aikana, jolloin hän on voinut tulla raskaaksi, voi mies tunnustaa isyyden, jos hän yhdessä äidin kanssa ilmoittaa ottavansa vastuun lapsen huolenpidosta. Tunnustettu isyys tulee antaa tiedoksi muille miehille, joiden isyys voi olla mahdollinen (14.3).

Isyyden tunnustaminen tapahtuu maistraatissa. Tunnustaminen 14 §:n 1-3 kohtien nojalla tulee tehdä kirjallisesti (14.4) Isyyttä ei ole mahdollista tunnustaa ennen lapsen syntymää 14.2 §:n 2 kohdan ja 14.3 §:ssä mainituissa tilanteissa (14.7).

3.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Tuomioistuin voi vahvistaa miehen lapsen isäksi, jos isyys on oikeusgeneettisten tutkimusten perusteella epäilyksetöntä. Muissa tapauksissa isyyden vahvistaminen on mahdollista, jos mies on ollut yhdynnässä äidin kanssa aikana, jolloin tämä tuli raskaaksi. Lisäksi edellytetään, ettei esiinny seikkoja, joiden perusteella miehen isyys olisi epätodennäköinen. Jos äiti on ollut yhdynnässä raskaaksituloaikanaan useiden miesten kanssa, isyyden vahvistamisen edellytyksenä on kuitenkin se, että on osoitettu, ettei kukaan muista miehistä oikeusgeneettisten tutkimusten perusteella ole lapsen isä tai että on täysin epätodennäköistä, että kukaan miehistä olisi lapsen isä (19).

Äidillä on velvollisuus tulla tuomioistuimeen todistamaan, kuka on tai voi olla lapsen isä. Samoin mies tai miehet, jotka ovat asianosaisia jutussa, ovat velvollisia saapumaan tuomioistuimeen kertomaan, ovatko he olleet yhdynnässä äidin kanssa aikana, jolloin lapsi on saanut alkunsa (16). Tarpeen vaatiessa tuomioistuin voi määrätä tehtäväksi oikeusgeneettisiä tutkimuksia (18).

Jos selviää, että äiti on ollut yhdynnässä vain yhden miehen kanssa, kyseinen mies julistetaan lapsen isäksi, ellei ilmene seikkoja, jotka tekevät miehen isyyden epätodennäköiseksi (20.2). Jos tuomioistuin havaitsee, että äiti on ollut mahdollisena raskaaksituloaikanaan yhdynnässä useamman kuin yhden miehen kanssa, miestä ei voida julistaa lap-

sen isäksi, ellei hän ole käynyt oikeusgeneettisissä tutkimuksissa. Testituloksen tulee sulkea pois muiden miesten isyys (20.2 1k).

Siinä tapauksessa, että oikeusgeneettisiä tutkimuksia ei ole mahdollista tehdä kahdelle tai useammalle miehelle, yksi näistä miehistä voidaan julistaa lapsen isäksi, jos olosuhteiden perusteella isyyttä ei voida pitää epätodennäköisenä, ja on erittäin epätodennäköistä, että joku toinen mies olisi siittänyt lapsen (20.2 2k). Huomioon tulee ottaa lisäksi se, onko äiti ollut avio- tai avoliitossa jonkun mahdollisen isäehdokkaan kanssa aikana, jolloin tuli raskaaksi (20.3).

3.5 Isyyden riitauttaminen

Vahvistettu isyys voidaan riitauttaa myös sen jälkeen kun kuuden kuukauden määräaika, jolloin isällä, äidillä, lapsen huoltajalla ja potentiaalisella isällä on oikeus saada isyyden selvittäminen vireille (ks. 5 § ja 6 §), on kulunut umpeen, tai sen jälkeen kun tuomioistuin on vahvistanut miehen isyyden. Maistraatti tekee päätöksen isyyden riitauttamisesta ja asian viemisestä tuomioistuimen käsiteltäväksi 21–26 §:issä säädetyissä tilanteissa.

Isyyden riitauttaminen on mahdollista viidessä eri tilanteessa:

1. jos on todennäköistä, että tiettyä miestä voidaan pitää lapsen isänä (21.2). Oikeus riitauttaa isyys on äidillä (tai hänen kuolinpesällään), lapsella tai hänen edunvalvojallaan (tai hänen kuolinpesällään), tai potentiaalisella isällä, joka on oikeutettu pyytämään isyyden selvittämistä 6 §:n nojalla (21.1). Kanteen nostaminen **ei ole määräaikoihin sidottu**.
2. jos asianosaiset (tai heidän kuolinpesänsä) ovat yksimielisiä siitä, että isyys tulee riitauttaa. Lisäksi edellytetään olevan todennäköistä, että toinen mies on lapsen isä (22.2). Kanteen nostaminen **ei ole määräaikoihin sidottu**.
3. jos isyyden rekisteröinnin yhteydessä on tapahtunut virhe, joka on vaikuttanut siihen, kuka isäksi on rekisteröity. Tällöin isyys voidaan riitauttaa **kolmen vuoden** kuluessa lapsen syntymästä. Kantaan isyyden kumoamiseksi voivat nostaa äiti (tai hänen kuolinpesänsä), lapsen huoltaja (tai hänen kuolinpesänsä), isäksi rekisteröity mies (tai hänen kuolinpesänsä) tai mies, jota ei ole virheen vuoksi rekisteröity lapsen isäksi. (23.1).

Isä (tai hänen kuolinpesänsä) ei ole kuitenkaan oikeutettu nostamaan kumoamiskannetta, jos hän on isyyden tunnustaessaan ollut tietoinen virheestä tai ainakin epäillyt virhettä, mutta on tunnustamisen jälkeen huolehtinut lapsesta kuten lapsi olisi ollut hänen omansa. Myöskään lapsen äidillä ei ole oikeutta nostaa kumoamiskannetta, jos hän on huolimatta siitä, että on ollut tietoinen virheestä tai epäillyt virhettä, sallinut miehen huolehtia lapsesta kuten omastaan (23.2).

4. jos isyyden rekisteröinnin jälkeen tai tuomioistuimen vahvistettua isyyden on ilmaantunut uutta tietoa, joka olisi todennäköisesti johtanut toiseen lopputulokseen isyyden määräytymisessä, tai on erityinen syy uskoa, että lopputulos olisi ollut toinen. Kanne voidaan nostaa **kolmen vuoden** kuluessa lapsen syntymästä. Kanneoikeus on lapsen äidillä (tai hänen kuolinpesällään), lapsen huoltajalla (tai hänen kuolinpesällään), tai rekisteröidyllä isällä (tai hänen kuolinpesällään) (24.1). Lain 24.2 §:ssä on lueteltu seikkoja, joita tuomioistuimen tulee asian tutkittavaksi ottamista harkitessaan ottaa huomioon.
5. jos isyyden riitauttamiselle on jokin erityinen syy. Tällöin kanteen nostaminen saattaa olla mahdollista, vaikka 23 ja 24 §:ssä mainittu kolmen vuoden määräaika olisi jo kulunut umpeen (25).

3.6 Äitiyden määräytyminen

Lapsilaissa on äitiyden määräytymistä koskeva nimenomainen säännös hedelmöityshoidolla aikaansaadun lapsen osalta. Sen mukaan nainen, joka synnyttää hedelmöityshoidon avulla aikaansaadun lapsen, on lapsen äiti (30). Sijaissynnytystä koskeva sopimus on pätemätön (31).

3.7 Muuta

Hedelmöityshoito

Lapsilain mukaan hedelmöityshoidolla alkunsa saaneen lapsen isänä pidetään äidin aviomiestä tai kumppania, jos mies on antanut suostumuksensa hedelmöityshoitoon ja lapsi on oletettavasti saanut alkunsa tästä hoidosta (27.1). Miehen suostumuksen tulee olla kirjallinen ja siinä hänen tulee ilmoittaa olevansa lapsen isä (27.2).

Siittiöiden luovuttajalle ei voida vahvistaa isyyttä, jos siittiöt on luovutettu muulle kuin miehen aviovaimolle tai kumppanille käytettäväksi lääketieteelliseen tarkoitukseen hedelmöityshoidossa, taikka jos siittiöt on luovutettu julkiseen/yksityiseen spermapankkiin (28.1). Jos siittiöitä ei ole luovutettu edellä mainituissa tarkoituksissa, luovuttajaa pidetään lapsen isänä, ei kuitenkaan, jos siittiöitä on käytetty ilman hänen tietoisuuttaan, tai jos luovuttaja on kuollut (28.2).

Hedelmöityshoidon edellytyksistä säädetään hedelmöityshoidosta annetussa laissa (Bekendtgørelse af lov om kunstig befrugtning i forbindelse med lægelig behandling, diagnostik og forskning m.v., nr 923 af 04/09/2006 Gældende).

4 ISLANTI

Islannissa isyyden määräytymiseen liittyviä kysymyksiä säännellään lapsilaissa (Act in Respect of Children 76/2003). Viimeisimmät muutokset lakiin on tehty vuonna 2006, jolloin lakiin lisättiin monia uusia säännöksiä koskien muun muassa isyyden määräytymistä hedelmöityshoitotilanteissa. Islannissa valmistellaan vuosina 2012-2013 sijais-synnytystä koskevaa lainsäädäntöä, jolla tulee olemaan seurannaisvaikutuksia myös lapsen vanhemmuutta koskevaan lainsäädäntöön.

4.1 Isyysolettama

Äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana. Aviomiehen isyysolettama pätee myös silloin, kun lapsi on syntynyt avioeron jälkeen, mutta on saanut alkunsa avioliiton aikana. Aviomiestä ei kuitenkaan pidetä lapsen isänä, jos äiti ja hänen aviomiehensä olivat asumuserossa aikana, jolloin lapsi on saanut alkunsa, tai jos äiti menee naimisiin tai rekisteröi parisuhteensa toisen miehen kanssa ennen lapsen syntymää (2.1).

Jos äiti menee naimisiin miehen kanssa, jonka hän ilmoittaa olevan lapsen isä, pidetään miestä lapsen isänä, jollei isyys ole määrätynyt tätä ennen jo jollekin toiselle miehelle. Jos äiti ja mies, jonka äiti on ilmoittanut lapsen isäksi, rekisteröivät avoliiton lapsen syntyessä, pidetään miestä lapsen isänä. Sama pätee tilanteessa, jossa äiti ja mies, jonka hän on ilmoittanut lapsen isäksi rekisteröivät avoliittonsa myöhempänä ajankohtana kansalliseen rekisteriin edellyttäen, että lapselle ei ole vielä vahvistettu isää (2.2).

Lapsen isänä pidetään myös aviomiestä, joka on antanut suostumuksensa lapsen äidin hedelmöityshoitoon. Sama pätee tilanteessa, jossa mies ja nainen ovat rekisteröineet avoliittonsa kansalliseen rekisteriin (6.1). Miestä, joka luovuttaa siittiöitä käytettäväksi muun naisen kuin hänen vaimonsa tai avovaimonsa hedelmöityshoitoon, ei pidetä näistä siittiöistä alkunsa saaneen lapsen isänä (6.2). Jos mies kuitenkin luovuttaa siittiöitä muussa kuin edellä mainitussa tarkoituksessa, pidetään miestä näistä siittiöistä alkunsa saaneen lapsen isänä, ei kuitenkaan, jos siittiöitä on käytetty ilman hänen tietoisuuttaan tai hänen kuolemansa jälkeen (6.3).

Naista, joka on antanut suostumuksensa rekisteröidyn naiskumppaninsa hedelmöityshoitoon, pidetään hoidon avulla alkunsa saaneen lapsen adoptioäitinä (6.2).

4.2 Isyyden selvittäminen

Lapsi rekisteröidään välittömästi syntymän yhteydessä kansalliseen rekisteriin (7.1). Synnytykseen osallistuva lääkäri tai kättilö pyytää äidiltä lausuman lapsen isän henkilöllisyydestä, jos äiti ei ole avioliitossa. Äidin tulee allekirjoittaa isyyttä koskeva lausuma, jonka jälkeen se lähetetään kansalliseen rekisteriin. Äidin lapsen isäksi väittämää miestä ei kuitenkaan rekisteröidä lapsen isäksi, jos isyyttä ei ole osoitettu todeksi lapsilaissa edellytetyllä tavalla (7.2).

Jos lapselle ei ole määrätynyt isää kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä, kansallinen rekisteri ilmoittaa tästä lapsen äidin kotipaikan aluehallintoviranomaiselle. Aluehallintoviranomainen lähettää äidille kirjeen, jossa häntä pyydetään ryhtymään toimenpiteisiin isyyden vahvistamiseksi (7.3).

4.3 Isyyden tunnustaminen

Jos isyys ei ole määrätynyt isyysolettaman nojalla, isyys voidaan vahvistaa vapaaehtoisella tunnustamisella tai tuomioistuimen päätöksellä.

Miestä pidetään lapsen isänä, jos hän tunnustaa isyyden kirjallisesti aluehallintoviranomaisen edessä, tuomioistuimessa tuomarille tai muutoin kirjallisesti. Jos tunnustaminen on annettu kirjallisena, miehen allekirjoituksen tulee olla käräjäoikeuden tai korkeimman oikeuden asianajajan taikka kahden todistajan oikeaksi todistama (4.1).

Jos isyytensä tunnustava mies on alaikäinen, hänen tulee antaa tunnustamislausuma aluehallintoviranomaisessa tai huoltajansa läsnä ollessa. Jos miehellä on mielenterveysongelmia, joiden vuoksi hän saattaa olla kykenemätön ymmärtämään tunnustamisen vaikutusta, isyyden tunnustamisasia viedään tuomioistuimen käsiteltäväksi (4.3 ja 4.4).

Jos äiti ilmoittaa olleensa yhdynnässä useamman kuin yhden miehen kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, isyysasia tulee ratkaista tuomioistuimessa. Tämä ei kuitenkaan ole välttämätöntä, jos geneettisten testien perusteella ei ole epäilyksiä siitä, että tietty mies, jonka äiti on ilmoittanut olevan lapsen mahdollinen isä, on lapsen isä. Tällöin kyseinen mies voi tunnustaa isyytensä (4.5).

4.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Kanteen isyyden vahvistamiseksi voi nostaa lapsi, lapsen äiti tai mies, joka uskoo olevansa lapsen isä, edellyttäen, että isyys ei ole vielä määrätynyt. Jos lapsen äiti on nostanut kanteen, mutta kuolee ennen kuin asia on käsitelty loppuun, lapsen huoltajaksi määrätty henkilö voi jatkaa kanteen ajamista. Jos mies, joka uskoo olevansa lapsen isä, nostaa kanteen isyytensä vahvistamiseksi ja kuolee kesken asian käsittelyn, miehen pe-

rillisellä, jolla on lähin sukulaisuussuhde lapseen, on oikeus jatkaa kanteen ajamista (10.1).

Jos kanteen isyyden vahvistamiseksi nostaa lapsi tai lapsen äiti, vastaajina pidetään miestä tai miehiä, joiden on väitetty olleen yhdynnässä lapsen äidin kanssa aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa. Jos vastaaja on kuollut ennen kuin äiti on nostanut kanteen, kannetta voidaan ajaa sitä miehen perillistä vastaan, joka on lähimmässä sukulaisuudessa lapseen (10.2).

Jos kanteen nostaa mies, joka uskoo olevansa lapsen isä, tulee kanteen nostaa lapsen äitiä vastaan. Jos äiti on kuollut, kanteen tulee nostaa lasta vastaan (10.3).

Lapsen ollessa kantaja, kantajalle koituvat oikeudenkäyntikulut maksetaan valtion varoista kuten myös kantajalle aiheutuvat muut oikeudelliset kulut (esim. geneettisistä testeistä ja asiantuntijalausunnoista aiheutuvat) (11). Isyyden vahvistamisessa tuomioistuimessa noudatetaan normaaleja Islannin siviiliprosessisääntöjä. Kuulemistilaisuuksia pidetään suljetuin ovin (12).

Jos vastaaja ei ole läsnä tuomioistuimessa kun kannetta aletaan käsitellä tai muuna kanteen käsittelyaikana, tuomari voi erityisten olosuhteiden vallitessa määrätä miehelle edustajan. Edustajan tulee konsultoida miestä mahdollisuuksien mukaan. Kun tuomioistuin antaa päätöksen isyysasiassa, se määrää samalla edustajalle tulevan maksun, joka suoritetaan valtion varoista. Tuomioistuin käsittelystä pois jäänyt vastaaja velvoitetaan korvaamaan kulut osin tai kokonaan valtiolle (13).

Osapuolilla on velvollisuus saapua tuomioistuimen käsittelyyn ja antaa lausunto isyyden vahvistamisasiassa, jos tuomioistuin niin määrää. Jos kantaja laiminlyö kyseisen velvollisuuden, kanteen jätetään tutkimatta. Kanteen jätetään tutkimatta myös silloin, jos kantaja kieltäytyy menemästä geneettisiin testeihin tai viemästä huollossaan olevaa lasta testeihin. Jos osapuoli muutoin kieltäytyy saapumasta tuomioistuimeen, tuomioistuin voi käyttää samoja menetelmiä, kuin joita voidaan käyttää todistajien velvoittamisessa saapumaan tuomioistuimeen (14).

Tuomioistuin voi pyynnöstä määrätä, että äidille ja lapselle tehdään verikokeita ja muita tieteellisiä tutkimuksia, kuten geneettisiä testejä. Tuomioistuin voi myös määrätä, että testit otetaan asianosaisten vanhemmilta ja tarpeen vaatiessa asianosaisten sisaruksilta ja muilta lapsilta. Poliisilla on velvollisuus tuomioistuimen pyynnöstä avustaa testien suorittamisen täytäntöönpanossa (15). Tuomioistuin voi kerätä todisteita myös omasta aloitteestaan, jos se on aiemmin pyytänyt tuloksetta osapuolilta kyseisiä todisteita (16). Miestä pidetään lapsen isänä, jos geneettisten testitulosten perusteella isyydestä ei ole epäilyä (17).

Isyysasian käsittely tuomioistuimessa voi päättyä sovintoon, jos osapuolet niin päättävät. Muutoin tuomioistuin vahvistaa isyyden tuomiolla. Tuomioistuin toimittaa isyyden vahvistamista koskevat tiedot kansalliseen rekisteriin (18).

4.5 Isyyden riitauttaminen

Kanteen isyyden riitauttamiseksi tuomioistuimessa voivat nostaa lapsi ja hänen äitinsä sekä mies, joka on rekisteröity lapsen isäksi isyysolettaman nojalla. Jos mies on kuollut, kanteen voi nostaa hänen perillisensä, joka on lähimmässä sukulaissuhteessa lapseen (21.1).

Vapaaehtoisesti tunnustetun isyyden voivat riitauttaa lapsi, isyytensä tunnustanut mies sekä lapsen äiti. Jos kantajana on lapsi tai äiti, tulee kanne nostaa isää vastaan (21.2). Jos isä on kuollut, tulee kanne nostaa hänen lapseen nähden lähimmässä sukulaissuhteessa olevaa perillistä vastaan. Jos kantajana on lapsen isä tai hänen perillisensä, tulee kanne nostaa äitiä vastaan, tai hänen ollessa kuollut, lasta vastaan (21.3).

Isyysasian riitauttamista koskevassa oikeudenkäynnissä noudatetaan samoja oikeudellisia menettelysääntöjä kuin isyyden vahvistamisessa (22).

Siinä tapauksessa, että mies on antanut suostumuksen (avo)vaimonsa hedelmöityshoitoon, isyyden riitauttaminen on mahdollista ainoastaan, jos todisteiden valossa on ilmeistä, että lapsi ei ole saanut alkuaan tuosta hedelmöityshoidosta. Jos nainen elää rekisteröidyssä parisuhteessa lapsen äidin kanssa ja ilmenee todisteita, että lapsi on saanut alkunsa muutoin kuin hedelmöityshoidon kautta, naista ei pidetä lapsen adoptioäitinä (23).

Isyyden riitauttamisasia voi päättyä tuomioistuimen vahvistamaan sovintoon, jos osapuolet niin päättävät geneettisistä testeistä saatujen tulosten perusteella. Muutoin asian käsittely päättyy tuomioon, jollei kannetta ole hylätty (24).

4.6 Äitiyden määräytyminen

Lapsilaissa ei ole yleistä äitiyden määräytymistä koskevaa säännöstä. Hedelmöityshoidon avulla syntyneen lapsen äitiyden määräytymisen osalta säädetään kuitenkin, että naista, joka synnyttää hoidon avulla alkunsa saaneen lapsen, pidetään lapsen äitinä (5).

4.7 Muuta

Lapsilaissa säädetään lapsen oikeudesta saada tietää molemmat vanhempansa. Äidillä on velvollisuus ilmoittaa lapsen isä, jos isyys ei ole määräytynyt isyysolettaman nojalla (1).

Virossa isyyden määräytymiseen liittyvistä kysymyksistä säädetään perhelaisissa (Perekonnaseadus RT I 2009, 60, 395). Isyyden määräytymisestä hedelmöityshoitotilanteissa säädetään laissa keinohedelmöityksestä ja alkion suojelusta.

Lain mukaan mies, josta lapsi on saanut alkunsa, on lapsen isä. Lapsen katsotaan saaneen alkunsa miehestä (84.1):

1. joka on naimisissa lapsen äidin kanssa lapsen syntyessä,
2. joka on tunnustanut isyytensä tai
3. jonka isyys on vahvistettu tuomioistuimessa.

5.1 Isyysolettama

Isyysolettaman mukaan lapsen isänä pidetään miestä, joka oli avioliitossa lapsen äidin kanssa lapsen syntymän hetkellä (84.1§:n 1kohta)

Äidin entistä aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt 300 päivän sisällä avioliiton päättymisestä. Jos on näytetty toteen, että lapsi on saanut alkunsa aiemmin kuin 300 päivää ennen syntymäänsä, tämä ajanjakso on määräävä (86.1).

Jos lapsen äiti on solminut uuden avioliiton ja lasta pidetään sekä aiemman aviomiehen (86.1 §) että uuden aviomiehen jälkeläisenä (84.1§:n 1kohta), uusi aviomies katsotaan lapsen isäksi (86.2).

Jos lapsi on saanut alkunsa miehestä, joka ei ole äidin aviomies, puoliset voivat jättää yhteisen hakemuksen väestökisterikeskukseen (Vital Statistics Office) aviomiehen vahvistamiseksi lapsen isäksi, jolloin toista miestä ei pidetä lapsen isänä (85).

5.2 Isyyden tunnustaminen

Isyys voidaan tunnustaa, jos lapsen isyyttä ei ole vielä vahvistettu laissa edellytetyillä perusteilla. Tunnustaminen tulee tehdä henkilökohtaisesti. Ehdollinen tai tilapäinen tunnustaminen on kielletty (87). Alaikäinen tai henkilö, jonka oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu, voi tunnustaa isyyden edustajansa suostumuksella (88.1).

Isyyden tunnustaminen edellyttää, että lapsen äiti antaa siihen suostumuksensa (89.1). Jos lapsen äiti on alaikäinen tai aikuinen, jonka oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu, hän voi antaa suostumuksensa isyyden tunnustamiselle vain edustajansa suostumuksella (88.2).

Jos äiti ei ole lapsen huoltaja tai hän on kuollut taikka jos lapsi on täysi-ikäinen, isyyden tunnustaminen edellyttää, että lapsi antaa siihen suostumuksensa. Alle 14-vuotiaan lapsen puolesta luvan antaa lapsen edustaja. Jos lapsi on täyttänyt 14 vuotta, lapsi antaa suostumuksen itse edustajansa suostumuksen ohella (89.2).

Avioerotilanteissa isyys voidaan tunnustaa sen jälkeen, kun avioerohakemus on jätetty hyväksyttäväksi tai avioeroa koskeva kanne on nostettu (86.3).

Tunnustaminen ja annettu suostumus ovat pätemättömiä vain, jos 87–89 §:ssä säädettyjä tunnustamisen edellytyksiä ei ole noudatettu tai jos väestötietolainsäädäntöä (Vital Statistics Registration Act) on rikottu (90.1).

Jos henkilö on kirjattu väestörekisteriin lapsen isäksi tunnustamisen perusteella, isyyden tunnustaminen on pätevä vaikka tunnustaminen tai tätä varten annettu suostumus eivät täytä 87–89 §:ssä säädettyjä edellytyksiä tai Vital Statistics Act:n vaatimuksia (90.2).

5.3 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Tuomioistuin voi vahvistaa miehen isyyden, jos lapselle ei ole määrätynyt isää avioliiton tai tunnustamisen perusteella tai jos toisen miehen isyys on riitauttamisen perusteella kumottu (94.1).

Isyyden vahvistaminen edellyttää, että olosuhteista on pääteltävissä, että lapsi on tämän miehen jälkeläinen (94.2). Lapsen katsotaan voineen saada alkunsa 181–300 päivää ennen syntymäänsä. Jos näytetään toteen, että lapsi on saanut alkunsa muun kuin edellä mainitun ajanjakson aikana tätä ajanjaksoa pidetään määrävänä (94.3).

Miehellä on oikeus nostaa isyydenvahvistamiskanne lasta vastaan. Äidillä ja lapsella on oikeus nostaa isyydenvahvistamiskanne miestä vastaan. Jos henkilö, jota vastaan kanne tulee nostaa, on kuollut, tuomioistuin päättää isyyden vahvistamisesta muutoksenhaku-menettelyssä. Tällöin muutoksenhakuun oikeutetun henkilön tulee tehdä valitus tuomioistuimelle (95).

5.4 Isyyden riitauttaminen

Isyyden voi riitauttaa mies, jota pidetään lapsen isänä avioliiton tai isyyden tunnustamisen perusteella. Myös äiti ja lapsi voivat riitauttaa isyyden (91.1).

Vuoden kuluessa lapsen syntymästä isyyden voi riitauttaa myös mies, joka hakee isyyden vahvistamista itselleen sen miehen sijasta, jonka katsotaan olevan lapsen isä avioliiton tai tunnustamisen perusteella. Jos enemmän kuin vuosi on kulunut lapsen syntymästä, mies joka hakee isyytensä vahvistamista voi riitauttaa toisen miehen isyyden sen miehen suostumuksella, joka on kirjattu väestörekisteriin lapsen isäksi, ja lapsen äiti. Jos edellä mainitun miehen suostumusta ei saada, tuomioistuin voi hyvästä syystä lapsen etu huomioon ottaen myöntää miehelle luvan isyyden riitauttamiseen (91.1)

Alueellisten asioiden ministeri (the Minister of Regional Affairs) voi riitauttaa tunnustetun isyyden, jos on perusteltuja epäilyksiä, että lapsi ei ole isyytensä tunnustaneen miehen jälkeläinen ja riitauttaminen on lapsen edun mukaista (91.2).

Jos tuomioistuin vahvistaa, että lapsi ei voi olla miehen jälkeläinen, mies ei voi tunnustaa isyyttään (91.3).

Isyyden riitauttaminen voidaan tehdä vain henkilökohtaisesti (92.1). Jos lapsi on alaikäinen, lapsen puolesta kanteen nostaa tämän edustaja. Henkilö, jonka oikeustoimikelpoisuutta on rajoitettu, voi riitauttaa isyyden ilman edustajan suostumusta (92.2).

Isyys voidaan riitauttaa tuomioistuimessa vuoden kuluessa siitä, kun riitauttamaan oikeutettu henkilö tuli tietoiseksi riitauttamisen perusteena olevista seikoista (93.1). Määräaika ei ala kulua ennen kuin lapsi on syntynyt tai isyyden tunnustaminen on tullut voimaan (93.2).

Jos alaikäisen lapsen edustaja jättää riitauttamatta isyyden säädetyssä määräajassa, lapsi voi riitauttaa isyyden itse tultuaan täysi-ikäiseksi. Tässä tapauksessa määräaika alkaa kulua siitä kun täysi-ikäinen lapsi tuli tietoiseksi seikoista jotka ovat riitauttamisen perusteena. Määräaika ei kuitenkaan ala kulua ennen kuin lapsi on täysi-ikäinen (93.3).

Jos mies, jonka isyys on määräytynyt avioliiton tai tunnustamisen perusteella kuolee ennen kuin isyyden riitauttamisen määräaika on kulunut umpeen, hänen perillisillään on oikeus riitauttaa isyys vuoden kuluessa miehen kuolemasta (93.4).

5.5 Äitiyden määräytyminen

Perhelaissa on äitiyden määräytymistä koskeva nimenomainen säännös. Sen mukaan naista, joka synnyttää lapsen, pidetään lapsen äitinä (83).

5.6 Muuta

Hedelmöityshoito

Hedelmöityshoitoa sääntelee laki hedelmöityshoidosta ja alkion suojelusta. Lasta, joka syntyy hedelmöityshoidon seurauksena, pidetään lapsen synnyttäneen naisen jälkeläisenä (24a).

Jos hedelmöityshoito toteutetaan luovutetulla munasolulla, edellytetään luovuttajan kirjallista suostumusta. Luovuttajalla ei ole oikeutta vaatia, että hänet julistetaan syntyvän lapsen äidiksi (26.5). Hedelmöityshoidon kaikkien osapuolten henkilöllisyys on salassa pidettävä (26).

Jos mies on antanut kirjallisen suostumuksen puolisonsa hedelmöityshoitoon, lasta pidetään hänen jälkeläisenään (24b). Naimisissa olevalle naiselle voidaan tehdä hedelmöityshoito hänen aviomiehensä siittiöillä vain, jos aviomies antaa tähän kirjallisen suostumuksen. Myöhempi avioero lakkauttaa aviomiehen antaman suostumuksen. Hedelmöityshoito naisen entisen aviomiehen siittiöillä on sallittu vain, jos entinen aviomies antaa tähän uuden suostumuksen (18). Hedelmöityshoito naisen aviopuolison tai tietyn toisen miehen luovuttamalla siittiöillä ei ole mahdollista enää sen jälkeen, kun kuukausi on kulunut miehen kuolemasta (20).

Jos hedelmöityshoito tehdään tietyn miehen luovuttamalla siittiöillä naiselle, joka ei ole naimisissa, edellytetään siittiöiden luovuttajan kirjallista suostumusta (17). Tällöin miestä, joka on antanut suostumuksensa siittiöidensä käyttöön äidin hedelmöityshoidossa, pidetään lapsen isänä (21).

Hedelmöityshoito luovutetuilla siittiöillä (anonyymi henkilö luovuttanut) voidaan tehdä naiselle, joka ei ole naimisissa (22). Tällöin siittiöiden luovuttajan isyys on mahdollista vahvistaa tunnustamalla. Siittiöiden luovuttaja ei kuitenkaan voi vaatia, että hänet vahvistetaan lapsen isäksi (26.6).

Kaikkien hedelmöityshoitoon osallisten henkilöllisyys on salassa pidettävää tietoa (26).

6

VENÄJÄ

Keskeiset isyyden määräytymiseen liittyvät lait Venäjällä ovat Venäjän federaation perhekoodeksi (jälj. koodeksi) ja Federatiivinen laki siviilisäätystä koskevista päätöksistä (jälj. laki).

6.1 Isyysolettama

Jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana tai 300 päivän sisällä avioliiton päättymisestä, avioliiton mitätöimisestä tai aviomiehen kuolemasta, lapsen isänä pidetään äidin aviopuolisoa (entistä aviopuolisoa), mikäli muuta ei ole näytetty toteen (52 koodeksi). Aviomiehen isyys todennetaan avioliittotodistuksella.

Venäjän lainsäädäntö ei sisällä ”vanhemmuuden oletaman” määritelmää. Lainsäädäntö ei mahdollista myöskään äitiyden - tai isyyden määräytymistä samaa sukupuolta oleville vanhemmille.

6.2 Isyyden selvittäminen

Isyyden selvittämisestä ei saatu Venäjän osalta tietoa.

6.3 Isyyden tunnustaminen

Jos miehen isyys ei ole määräytynyt isyysolettaman nojalla, mies voi tunnustaa isyytensä lapsen äidin kanssa yhdessä tehtävällä ilmoituksella. Ilmoitus tehdään siviilisäätystä koskevien päätösten viranomaisessa. Jos äiti on kuollut, julistettu oikeustoimikelvottomaksi, hänen olinpaikkansa on tuntematon tai hän on menettänyt vanhempainoikeutensa, isä voi tehdä ilmoituksen yksin. Tällöin ilmoitukseen tulee liittää lastenhuoltoviranomaisen suostumus tai sen puuttuessa tuomioistuimen päätös.

Jos äiti ja mies katsovat, että yhteisen ilmoituksen jättäminen tulisi olemaan hankalaa tai mahdotonta lapsen syntymän jälkeen, tulevan lapsen vanhemmat voivat tehdä ilmoituksen rekisteriviranomaiselle jo äidin raskauden aikana. Vanhemmat merkitään rekisteriin kuitenkin vasta lapsen syntymän jälkeen.

Isyyden tunnustaminen edellyttää lapsen suostumusta, jos lapsi on täyttänyt 18 vuotta (täysi-ikäisyys). Jos lapsi ei ole oikeustoimikelpoinen, edellytetään hänen holhoojansa tai lastenhuoltoviranomaisen suostumusta (48.4 koodeksi).

6.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Jos isyyttä ei ole tunnustettu vanhempien tekemällä yhteisellä ilmoituksella tai isän hakemuksesta, isyys voidaan vahvistaa tuomioistuimessa. Hakemuksen voi tehdä jompikumpi lapsen vanhemmista, lapsen huoltaja/holhooja, lapsen elatuksesta vastaava henkilö tai täysi-ikäinen lapsi.

Isyyden vahvistamista harkitessaan tuomioistuin ottaa huomioon kaikki todisteet, joilla on merkitystä sen arvioimisessa, onko lapsi tietyn miehen jälkeläinen (49 koodeksi).

Isyys on mahdollista vahvistaa tuomioistuimessa siviiliprosessilainsäädännön mukaisesti myös silloin, jos isyytensä tunnustanut mies on kuollut (50 koodeksi).

6.5 Isyyden riitauttaminen

Syntymärekisteriin tehty merkintä lapsen vanhemmista voidaan riitauttaa tuomioistuimessa. Kanneoikeus on äidiksi ja isäksi syntymärekisteriin merkityllä henkilöllä, tosiasiallisella äidillä tai isällä, täysi-ikäisellä lapsella tai alaikäisen lapsen holhoojalla/huoltajalla taikka oikeustoimikelpoisuutta vailla olevan vanhemman holhoojalla (52 koodeksi).

Mies ei voi kuitenkaan riitauttaa isyyttään, jos hänet on kirjattu syntymärekisteriin lapsen isäksi tuomioistuimen päätöksellä ja kirjaushetkellä mies on ollut tietoinen siitä, ettei hän ole lapsen isä.

Myöskään puoliso, joka on lain mukaisella tavalla antanut kirjallisen suostumuksensa hedelmöityshoitoon tai alkion siirtoon, ei voi riitauttaa isyyttään tähän seikkaan vedoten.

Puolisot, jotka ovat antaneet suostumuksensa alkion siirtämiseen toiseen naiseen, tai sijaissynnyttäjät, eivät voi riitauttaa äitiyttä tai isyyttä tähän seikkaan vedoten sen jälkeen kun lapsen vanhemmat on kirjattu syntymärekisteriin.

6.6 Äitiyden määräytyminen

Lapsen syntyminen äidille (äitiys) todennetaan sellaisten asiakirjojen perusteella, jotka todistavat lapsen syntymisen terveydenhoitolaitoksessa. Mikäli lapsi on syntynyt muualla kuin terveydenhoitolaitoksessa, lapsen syntymisen todistavat lääketieteelliset asiakirjat, todistajalausunnot ja muut todisteet (48 koodeksi).

6.7 Muuta

Isyyden/äitiyden rekisteröinti

Äiti ja isä, jotka ovat avioliitossa keskenään, merkitään lapsen vanhemmiksi syntymärekisteriin jommankumman vanhemman tekemän ilmoituksen perusteella (51 koodeksi ja 17 laki).

Jos vanhemmat eivät ole avioliitossa keskenään, lapsen äiti kirjataan syntymärekisteriin äidin oman ilmoituksen perusteella. Lapsen isä kirjataan rekisteriin äidin ja isän yhteisellä ilmoituksella tai isän ilmoituksella (48.4 koodeksi). Isä voidaan kirjata myös tuomioistuimen päätöksen perusteella (51.1 ja 2 koodeksi).

Siinä tapauksessa, että lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella, isyyttä ei ole tunnustettu tai tuomioistuin ei ole vahvistanut isyyttä, syntymärekisteriin kirjataan isän sukunimeksi lapsen äidin sukunimi tai äidin sanelemat nimet.

Aviopuolisot, jotka ovat kirjallisesti antaneet suostumuksensa koeputkihedelmöitykseen tai alkion siirtoon, merkitään syntymärekisteriin lapsen vanhemmiksi syntymän jälkeen.

Aviopuolisot, jotka ovat kirjallisesti antaneet suostumuksensa alkion siirtoon toiselle naishenkilölle sijaissyntytystä varten, voivat tulla kirjatuksi lapsen vanhemmiksi vain, jos lapsen synnyttänyt nainen antaa tähän suostumuksensa (51.4 koodeksi).

Avioliiton edellytykset

Venäjän federaatiossa tunnustetaan vain eri sukupuolta olevien henkilöiden avioliitot. Pätevä avioliitto edellyttää miehen ja naisen vapaaehtoista suostumusta sekä vaadittavaa avioitumisikää (12 koodeksi). Avioliiton oikeusvaikutukset alkavat avioliiton rekisteröimisestä siviilisäätystä koskevien päätösten viranomaisessa (10 koodeksi).

Tosiasiallisilla avioliitonomaisilla suhteilla (avoliitto), joita ei ole rekisteröity siviilisäätystä koskevien päätösten rekisteriviranomaisessa, ei ole juridista merkitystä (1.2 koodeksi). Venäjän lainsäädäntö ei tunne ”avoliiton” määritelmää.

Saksassa isyyttä koskevia kysymyksiä säännellään Saksan siviililakikirjassa (Bürgerliches Gesetzbuch, BGB). Lain mukaan isyys määräytyy avioliiton, tunnustamisen tai tuomioistuimen vahvistamisen kautta.

7.1 Isyysolettama

Lapsen isänä pidetään äidin aviomiestä, jos äiti on ollut avioliitossa lapsen syntymän hetkellä (1592).³ Isyys ei voi määräytyä isyysolettaman nojalla, jos lapsi on syntynyt sen jälkeen kun avioliitto on purkautunut, vaikka lapsi olisikin saanut alkunsa avioliiton aikana. Tällöin miehen isyys voidaan vahvistaa ainoastaan tunnustamalla tai tuomioistuimen päätöksellä (1592).

Avioliittoon perustuva isyysolettama pätee myös silloin, kun avioliitto on purkautunut aviomiehen kuoleman vuoksi ja lapsi syntyy 300 päivän sisällä miehen kuolemasta. Jos on vahvistettu, että lapsi on saanut alkunsa aikaisemmin kuin 300 päivää ennen syntymäänsä pidetään tätä ajanjaksoa määräävänä. Jos nainen on solminut uuden avioliiton lapsen syntyessä, jolloin lasta voitaisiin pitää sekä edesmenneen aviomiehen lapsena että uuden aviomiehen lapsena, pidetään lapsen isänä vain uutta aviomiestä. Jos isyys on riitautettu ja tuomioistuin vahvistaa, että uusi aviomies ei ole lapsen isä, pidetään lapsen isänä edesmennyttä aviomiestä (1593).

Aviomiestä ei pidetä lapsen isänä, jos lapsi syntyy avioerohakemuksen vireille tulon jälkeen ja kolmas mies tunnustaa lapsen isyyden vuoden sisällä siitä kun avioero on saanut lainvoiman. Tunnustaminen tulee voimaan aikaisintaan avioeron saadessa lainvoiman (1599)

Isyysolettama on mahdollinen vain eri sukupuolta olevien vanhempien välillä.⁴

---

³ Myöhempi avioliitto saa merkitystä siinä mielessä, että avioliitto johtaa automaattisesti lapsen yhteiseen huoltajuuteen, vaikka lapsen äiti olisikin aiemmin ollut yksinhuoltaja (1626).

⁴ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

7.2 Isyyden selvittäminen

Saksassa ei ole viranomaisaloitteista isyyden selvittämisjärjestelmää.

7.3 Isyyden tunnustaminen

Virallinen isyyden tunnustaminen on välttämätöntä, jos mies joka ei ole äidin kanssa avioliitossa, haluaa lapsen isyyden.⁵ Isyys voidaan vahvistaa tunnustamalla, jos se ei ole määräytynyt suoraan lain nojalla avioliiton perusteella. Tunnustaminen on mahdollista tehdä jo ennen lapsen syntymää (1594). Laissa ei ole säädetty tunnustamiselle mitään määräaikoja. Oikeuskäytännön mukaan isyys voidaan tunnustaa myös lapsen kuoleman jälkeen.⁶

Isyys voidaan vahvistaa tunnustamalla, vaikka isyys olisi jo määräytynyt isyysolettaman nojalla toiselle miehelle, jos lapsi on syntynyt avioeron vireille tulon jälkeen. Isyys tulee tällöin tunnustaa vuoden kuluessa avioerotuomion lainvoimaiseksi tulosta. Äidin lapsen syntymän aikaisen aviomiehen tulee hyväksyä tunnustaminen (1599).

Pätevä tunnustaminen edellyttää, että äiti antaa siihen suostumuksensa (1595). Lapsen suostumus vaaditaan vain silloin, jos äiti ei ole lapsen huoltaja (1595). Jos äiti ei ole lapsen huoltaja, tunnustamisen hyväksyy lapsi itse tai lapsen laillinen edustaja. Lapsi hyväksyy itse isyyden tunnustamisen, jos hän on 14-vuotias tai sitä vanhempi (1596).

Isyyden tunnustaminen ja tunnustamisen hyväksyminen tulee tehdä henkilökohtaisesti, todistettavalla tavalla. Tunnustamisen voivat vastaanottaa esimerkiksi Suomen väestörekisteriviranomaista vastaava viranomainen (Standesbeamte), lastensuojeluviranomaisena toimivan nuorisoviraston (Jugendamt) valtuutettu viranhaltija tai notaari. Laadittu tunnustamisasiakirja toimitetaan lapsen vanhemmille ja lapselle, sekä toimivaltaiselle väestörekisteriviranomaiselle (Standesbeamte) (1597).

Isyyden tunnustaminen on pätemätön, jos äiti (ja tietyissä tapauksissa lapsi) ei anna suostumustaan tunnustamiselle.⁷ Tällöin miehen isyys on mahdollista vahvistaa ainoastaan tuomioistuimen päätöksellä.

Isyyden tunnustamista vastaavaa menettelyä ei ole samaa sukupuolta oleville pareille.⁸

---

⁵ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

⁶ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

⁷ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

⁸ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

7.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Tuomioistuin voi vahvistaa isyyden, jos isyys ei ole määräytynyt aviomiehelle, isyytensä tunnustaneelle miehelle tai kuolleelle aviomiehelle (1600d). Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa ei ole sidottu määräaikoihin. Isyys voidaan vahvistaa myös lapsen tai mahdollisen isän kuoleman jälkeen.⁹

Hakemuksen isyyden vahvistamiseksi voivat tehdä: 1) potentiaalinen isä, jonka tulee kohdistaa kanne lasta vastaan, 2) lapsi, jonka tulee kohdistaa kanne oletettua isää vastaan ja 3) äiti, jonka tulee kohdistaa kanne oletettua isää vastaan.¹⁰

Vanhempi-lapsi suhteen vahvistamisessa noudatettavasta tuomioistuinmenettelystä ja vaadittavista todisteista säädetään siviiliprosessilaissa (Zivilprozessordnung ZPO). Viralliset todistuskeinot ovat näköhavainnot (371), todistajan kuuleminen (373), asiantuntijalausunto (402), asiakirjatodiste (415) ja asianosaisten kuuleminen (445). Varmin todistuskeino lapsen alkuperän selvittämiseksi on DNA-testien suorittaminen. Jokaisella on velvollisuus sallia itseensä kohdistuvat tutkimukset, erityisesti verinäytteiden ottaminen, mikäli se on lapsen alkuperän selvittämiseksi tarpeellista, ei kuitenkaan jos henkilö ei olisi itse voinut vaatia tutkimuksia suoritettavaksi (178 FamFG¹¹). Jos henkilö kieltäytyy toistuvasti ilman oikeutettua perustetta tutkimuksista, voidaan turvautua pakkokeinoihin. Tutkimuksista kieltäytymisen laillisuus ratkaistaan erillisessä menettelyssä (178 FamFG).

Asiantuntijan lausunto lapsen alkuperästä voidaan korvata toisen asianosaisen esittämillä todisteilla, jos tuomioistuin katsoo, ettei niiden oikeellisuudesta ole epäilystä ja asianosaiset antavat tälle suostumuksensa (177 FamFG).

Isyyden selvittämiseksi tuomioistuimen tulee hankkia viranomaisilta lisää todistusaineistoa lapsen alkuperästä, jos se on tarpeen kerätyissä todisteissa ilmenneiden epäselvyyksien ja epäilyjen poistamiseksi.¹² Jos käytettävissä olevat todistuskeinot eivät tuo lisävaloa isyyden selvittämisessä, noudatetaan olettaa, jonka mukaan lapsen isänä pidetään miestä, jonka kanssa äiti on asunut aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa. Olettaa ei kuitenkaan sovelleta, jos isyydestä on vakavia epäilyksiä (1600d). Lakisääteinen ajanjakso äidin mahdolliselle raskaaksituloajalle on 181–300 päivää ennen lapsen syntymää, ellei toisin todisteta (1600d).

⁹ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

¹⁰ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

¹¹ Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit.

¹² EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

Tuomioistuimen vahvistama isyys synnyttää sukulaissuhteen lapsen ja isäksi vahvistetun miehen välille ja se sitoo kaikessa laajuudessaan. Siinä tapauksessa että isyys vahvistetaan miehen kuoleman jälkeen, on vahvistamisella takautuva vaikutus lapsen syntymään asti. Isyyden vahvistaminen synnyttää aidon sukulaissuhteen lapsen ja isän välille takautuvasti lapsen syntymästä lukien, jolloin myös lapsen tulevat jälkeläiset ja isän sukulaiset sisältyvät kyseiseen sukulaissuhteeseen. Lapsella on siten laillinen perintö- ja lakiosaoikeus edesmenneen isänsä omaisuuteen.¹³

7.5 Isyyden riitauttaminen

Oikeus riitauttamiseen on 1) isyysolettaman tai tunnustamisen perusteella isänä pidettävällä miehellä (ns. laillinen isyys), 2) äidillä ja 3) lapsella. Oikeus isyyden riitauttamiseen on myös miehellä, joka valalla vakuuttaa asuneensa lapsen äidin kanssa aikana, jolloin raskaus on saanut alkunsa (ns. biologinen isyys)¹⁴ ja erityisissä tapauksissa toimivaltaisella viranomaisella, jos kyseessä on ollut ”valeyisyys” oleskeluoikeuden saamiseksi (1600).

Isyys voidaan riitauttaa ainoastaan kahden vuoden kuluessa siitä, kun riitauttaja tuli tietoiseksi seikoista, jotka puhuvat isyyttä vastaan. Tämä määräaika ei kuitenkaan voi alkaa ennen kuin lapsi on syntynyt tai isyyden tunnustaminen on saanut lainvoiman (1600b). Vaikka kahden vuoden määräaika olisikin jo menetetty, lapsella voi olla mahdollisuus riitauttaa isyys, jos erityisistä seikkojen perusteella vallitsevan isyystilan voimaan jääminen olisi lapselle kohtuutonta (1600b.6).

Jos alaikäisen lapsen laillinen edustaja ei ole riitauttanut isyyttä määräajassa, lapsi voi riitauttaa isyyden itse tullessaan täysi-ikäiseksi. Tällöin määräaika ei ala ennen kuin lapsi on täysi-ikäinen eikä ennen sitä hetkeä, jolloin lapsi tuli tietoiseksi seikoista, jotka puhuvat isyyttä vastaan (1600.3).

Siinä tapauksessa, että isyyden on riitauttanut viranomainen 1600.1 §:n 5 kohdan perusteella (”valeyisyys” oleskeluoikeuden saamiseksi), isyys tulee riitauttaa vuoden kuluessa riitautusintressin tiedoksi saamisesta. Riitauttaminen on suljettu pois viimeistään viiden vuoden kuluessa isyyden tunnustamisen voimaan tulosta liittovaltion alueella syntyneen lapsen osalta; muutoin viimeistään viiden vuoden kuluessa lapsen maahantulosta.¹⁵

---

¹³ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

¹⁴ EIT on antanut äskettäin kaksi ratkaisua liittyen potentiaalisen isän oikeuteen riitauttaa lapsen isyys. Se päätyi ratkaisussaan siihen, että jäsenvaltioilla ei ole velvollisuutta sallia mahdollisen biologisen isän riitauttaa lakimääräisen isän asemaa tai vaatia kanteella isyyttään vahvistettavaksi. EIT:n mukaan jäsenvaltiolla on harkintamarginaalinsa puitteissa oikeus antaa etusija lapsen ja hänen lakimääräisten vanhempiansa väliselle suhteelle potentiaalisen isän suhteen sijasta. EIT:n mielestä samoin on suhtauduttava siihen kysymykseen, saako ns. biologinen isä vaatia lapsen polveutumisen geneettistä selvittämistä ilman muutosta lapsen oikeudellisessa asemassa. Ks. *Kautzor v. Saksa* (22.3.2012, asianro 2338/09) ja *Ahrens v. Saksa* (22.3.2012, asianro 45071/09).

¹⁵ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

Riitauttaminen edellyttää riitauttamisintressin ja määräajan lisäksi eräiden lisäedellytysten täyttymistä. ”Ns. biologinen isä” ja viranomainen voivat riitauttaa isyyden, jos lapsen ja hänen laillisen isänsä välillä ei vallitse sosiaalista perhesuhdetta. Lisäksi riitauttajan tulee todella olla lapsen biologinen isä (1600.2 ja 3). Sosiaalinen perhesuhde vallitsee, jos laillinen isä on kantanut lapsesta tosiasiallisen vastuun. Näin on säännönmukaisesti silloin, jos laillinen isä on äidin kanssa naimisissa tai hän on pitemmän ajan asunut lapsen kanssa samassa kotitaloudessa. Viranomaisen riitautusoikeus edellyttää, että isyys on määrätynyt tunnustamisen perusteella (ei toisin sanoen avioliiton perusteella) ja isyyden tunnustamalla mies on saanut luvan maahantuloon liittovaltion alueelle tai tunnustamisella on hankittu lapselle tai jommallekummalle vanhemmalle oleskeluoikeus (1600.3).

Aviomies ja äiti eivät voi riitauttaa lapsen isyyttä, jos lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidolla kolmannen luovuttamista siittiöistä, ja he ovat yhteisymmärryksessä suostuneet hoitoon (1600.5).

7.6 Äitiyden määräytyminen

Lapsen äitinä pidetään naista, joka on synnyttänyt lapsen (1591).

7.7 Muuta

Biologisen alkuperänsä selvittämiseksi lapsi voi vaatia molempia vanhempiaan suostumaan geenitesteihin. Vastaava oikeus on myös isällä, joka voi vaatia äitiä geenitesteihin tai äidillä, joka voi vaatia isää ja lasta testeihin (1598a.1).

8

RANSKA

Ranskassa isyyden määräytymistä koskevat säännökset löytyvät Ranskan siviililakikirjasta (Code Civil).

Isyys voidaan vahvistaa:

- suoraan lain nojalla, kun mies on äidin aviomies (isyysolettama),
- tunnustamalla tai
- virallisella asiakirjalla, jossa todetaan asiantila (possession d'état): "Possession d'état" on Ranskan oikeudessa itsenäinen tapa vahvistaa äitiys- tai isyysuhde. Se muodostuu riittävästä tosiseikoista, jotka osoittavat polveutumisen- ja vanhemmuussuhteen henkilön ja sen perheen välillä, johon hänen sanotaan kuuluvan.

Lapsen iällä ei ole vaikutusta vanhemmuuden vahvistamiseen.

8.1 Isyysolettama

Isyysolettama perustuu avioliittoon. Aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt tai syntynyt avioliiton aikana (312).

Isyysolettama syrjäytyy, jos aviomiestä ei ole merkitty lapsen syntymätodistukseen lapsen isäksi. Isyysolettama syrjäytyy myös avioero- tai asumuserohakemuksen yhteydessä, jos lapsi on syntynyt 300 päivää sen jälkeen kun avioeron seurauksiin liittyvä sopimus on hyväksytty tai 250-2 artiklan mukaisesti väliaikaistoimiin on ryhdytty taikka kun sovinnon saavuttamattomuudesta on annettu päätös ja jos lapsi on syntynyt aiemmin kuin 180 päivää sen jälkeen kun hakemus on lopullisesti hylätty tai sovinto on tehty (313).

8.2 Isyyden selvittäminen

Ranskassa ei saadun selvityksen mukaan ole viranomaisaloitteista isyyden selvittämisjärjestelmää.

8.3 Isyyden tunnustaminen

Isyys voidaan vahvistaa tunnustamisella (316).

Tunnustaminen merkitään syntymätodistukseen. Tunnustamislausuma annetaan siviilirekisteriviranomaiselle tai sen voi antaa muussa virallisessa asiakirjassa (acte authentique) (316-3). Isyys voidaan tunnustaa myös ennen lapsen syntymää. Tunnustaminen edellyttää tunnustajan henkilökohtaista käyntiä esimerkiksi siviilirekisteriviranomaisen tai notaarin luona.

Oikeuskäytännön mukaan isyyden tunnustaminen on mahdollista myös lapsen kuoleman jälkeen.

Isyyttä ei ole mahdollista vahvistaa suhteessa kahteen samaa sukupuolta olevaan vanhempaan (paitsi adoption kautta).

8.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Isyys voidaan vahvistaa tuomioistuimessa. Isyyden vahvistamiseen liittyvät rajoitukset liittyvät pääasiassa kanteen nostajiin tai määräaikoihin ja ne vaihtelevat kanteen laadun mukaan. Määräajat ovat lyhyitä tilanteissa, joissa on olemassa asiantila (”possession d’État”) siihen vanhempaan nähden, jonka vanhemmuus riitautetaan. Lisäksi on olemassa yleinen tutkimattajättämisperuste, joka on kanteen laadusta riippumaton: vanhemmuuden vahvistaminen suhteessa muuhun vanhempaan insestitapauksessa.

Kanteen isyysolettaman vahvistamiseksi voivat nostaa puoliset lapsen alaikäisyyden ajan ja lapsi täysi-ikäistyttyään seuraavan kymmenen vuoden ajan. Tämä kanne ei ole kuitenkaan mahdollinen, jos polveutuminen on vahvistettu suhteessa kolmanteen ja ”possession d’État” on jatkunut viiden vuoden ajan.

Lapsi voi nostaa isyyskanteen alaikäisenä ja täysi-ikäistyttyään seuraavan kymmenen vuoden ajan. Kanteen nostaminen ei ole kuitenkaan mahdollista, jos polveutuminen on vahvistettu suhteessa kolmanteen ja jos asiantila (possession d’État) vallinnut viiden vuoden ajan.

Asianosainen voi nostaa kanteen asiantilan (possession d’État) vahvistamiseksi isään nähden kymmenen vuoden kuluessa väitetyn asiantilan päättymisestä. Muun polveutumisen olemassaolo estää kuitenkin tämän kanteen nostamisen.

Tuomioistuin voi ottaa harkinnassaan huomioon erilaisia todisteita, kuten DNA-testien tuloksia. Niihin osallistumisesta voi kieltäytyä laillisen syyn perusteella. DNA-testejä ei voida kuitenkaan käyttää oikeudenkäynnissä, joka koskee possession d’État -suhteen vahvistamista.

Oikeudenkäynnillä on taannehtiva vaikutus. Vaikutukset ulottuvat lapsen syntymään asti ja lapsi voi vaatia kaikkia polveutumiseen liittyviä oikeuksiaan (huolenpitovelvollisuus, elatusvelvollisuus, perintö). Lapsi voi periä isänsä, jos lapsi oli siitetty isän kuolinpäivänä.

8.5 Isyyden riitauttaminen

Isyyden riitauttamisen osalta kanteen nostamiseen oikeutetut henkilötahot on eroteltava tilanteet sen mukaan, oliko lapsen asiantila virallisen asiakirjan mukainen (possession d'état conforme à son titre) vai ei.

Tilanteessa, jossa ”asiantilaa” (possession d'état) ei ole, kaikilla asianosaisilla on oikeus riitauttaa isyys kymmenen vuoden kuluessa isyyden vahvistamisesta sekä lapsella kymmenen vuoden kuluessa saavutettuaan täysi-ikäisyyden.

Siinä tapauksessa, että asiantila vastaa asiakirjan sisältöä, isyyden voi riitauttaa isä, äiti, oletettu vanhempi tai lapsi, jos syntymätodistusta tai tunnustamisasiakirjaa vastaava asiantila on jatkunut alle viisi vuotta. Kanne on nostettava viiden vuoden kuluessa asiantilan päättymisestä. Lapsen on nostettava kanne viiden vuoden kuluessa täysi-ikäistymisestä. Kannetta ei voi kuitenkaan nostaa, jos isyyden määräytymistä on tunkenut asiantila (possession d'état) viiden vuoden ajan syntymästä tai tunnustamisesta.

Asiantilan (possession d'état) riitauttamista koskevan kanteen voi nostaa asianosainen kymmenen vuoden kuluessa siitä kun asiantilan vahvistava asiakirja on annettu.

Syyttäjällä on kaikissa tapauksissa oikeus nostaa kanne, jos tosiseikat osoittavat aviomiehen isyyden epätodennäköiseksi, ja petostilanteissa.

Tunnustettu isyys voidaan riitauttaa vain tuomioistuimessa. Jos isyyttä ei ole riitautettu tuomioistuimessa, laillisesti perustettu isyys estää muun isyyden vahvistamisen (320).

8.6 Äitiyden määräytyminen

Äitiys vahvistetaan merkitsemällä äiti lapsen syntymätodistukseen (311-25). Äitiys määräytyy samalla tavalla myös tilanteessa, jossa lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidon avulla. Äitiyttä ei ole mahdollista riitauttaa (16-7).

Lapsi voi nostaa kanteen äitiyden vahvistamiseksi tuomioistuimessa alaikäisenä ja täysi-ikäistytyään seuraavan kymmenen vuoden aikana, sekä kahden vuoden ajan siitä, kun äidin henkilöllisyys on selvinnyt. Tällaisen kanteen nostaminen ei ole kuitenkaan mahdollista, jos suhteessa äitiin on ollut olemassa asiakirjojen mukaisesti ”possession d’État” viiden vuoden ajan.

Asianosainen voi nostaa kanteen äitiä vastaan ”possession d’État” -suhteen vahvistamiseksi 10 vuoden kuluessa siitä, kun väitetty asiantila päättyi. Tätä kannetta ei kuitenkaan tutkita, jos on olemassa joku muu polveutumissuhde.

9 ENGLANTI JA WALES

Englannissa ja Walesissa sovellettavat vanhemmuuden määräytymistä koskevat säännökset riippuvat siitä, onko lapsi syntynyt hedelmöityshoidon avulla vai ilman sitä. Jos lapsi on saanut alkunsa hedelmöityshoidolla, vanhemmuus määritellään Human Fertilization and Embryology Act:ssa (1990; uudistettu 2008). Jos lapsi on syntynyt luonnollista kautta, sovelletaan tuomioistuinkäytännöstä omaksuttuja periaatteita. Isyyden rekisteröintiä säännellään Births and Deaths Registration Act:ssä (1953).

9.1 Isyysolettama

Äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt tai saanut alkunsa avioliiton aikana. Olettama soveltuu myös tilanteessa, jossa lapsi syntynyt avioliiton päättymistä seuraavana päivänä taikka yhdeksän kuukauden sisällä aviomiehen kuolemasta tai avioeron lainvoimasta. Isyysolettamaan perustuva isyys on mahdollista kumota jälkikäteen vain, jos todisteiden valossa on epäilytyksetöntä, että mies ei ole lapsen isä.

Lapsen vanhemmat kirjataan rekisteriin lapsen syntymän yhteydessä. Jos äiti on naimisissa, hänen aviomiehensä kirjataan lapsen isäksi. Rekisteröintiä voi pyytää kumpi tahansa vanhemmista. Syntymärekisteriin kirjattu isyys on mahdollista arvioida uudelleen tuomioistuimessa, esimerkiksi vanhempainvastuuta, lapsen elatusta tai perintöä koskevan asian yhteydessä. Tällainen ratkaisu ei sido tuomioistuinta muissa yhteyksissä.¹⁶

9.2 Isyyden selvittäminen

Englannissa ei tunneta käytettävissä olevien tietojen perusteella viranomaisaloitteista isyyden selvittämistä.

---

¹⁶ HE 104/2009 vp.

9.3 Isyyden tunnustaminen

Englannissa ei tunneta Manner-Euroopassa yleistä tapaa vahvistaa isyys tunnustamisen perusteella.

Jos äiti ei ole naimisissa, lapsen isäksi rekisteröidään mies, joka yhdessä äidin kanssa pyytää rekisteröintiä asianomaisen viranomaisen luona. Lapsen isä voidaan kirjata yksin äidinkin pyynnöstä rekisteriin, jos äiti tuo isän täyttämän ja allekirjoittaman asiakirjan, jossa tämä ilmoittaa olevansa lapsen isä (statutory declaration). Mies voi pyytää yksin lapsen syntymän rekisteröintiä, jos hän toimittaa äidin allekirjoittaman asiakirjan, jossa äiti ilmoittaa miehen olevan syntyneen lapsensa isä. Kumpikin vanhemmista voi pyytää rekisteröintiä yksin myös vanhempien yhdessä tekemän vanhempainvastuuta (parental responsibility) koskevan sopimuksen tai vanhempainvastuuta koskevan tuomioistuimen päätöksen nojalla.¹⁷

9.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Englannissa ei tunneta Manner-Euroopassa yleistä tapaa vahvistaa isyys kanteen perusteella.

Tuomioistuimelle voidaan tehdä hakemus sen vahvistamiseksi, onko/oliko vai eikö tietty henkilö toisen yksilöidyn henkilön vanhempi. Tuomioistuin voi ottaa asian käsiteltäväksi, jos selvitystä pyytävällä on riittävä henkilökohtainen intressi vanhemmuuden määrittämiselle. Se voi kieltäytyä käsittelemästä hakemusta, jos asian käsittely olisi lapsen edun vastaista. Tuomioistuimen vahvistama vanhemmuus on kaikilta osin sitova. Syntymärekisterin tiedot lapsen vanhemmista päivitetään tuomioistuimen päätöstä vastaavaksi (ks. Family Law Act 1986 55A). Tuomioistuin voi vahvistaa vanhemmuuden silloinkin, kun lapsi on jo aikuinen.¹⁸

Jos yksityisoikeudellisen asian käsittelyn yhteydessä tulee tarve määritellä asiaan osallisen miehen isyys, tuomioistuin voi määrätä asianomaisen hakemuksesta otettavaksi verikokeita sen varmistamiseksi, voidaanko miehen isyys sulkea verikokeen perusteella pois. Tuomioistuin voi myös määrätä otettavaksi verinäytteitä mieheltä, hänen äidiltään tai mahdolliselta isältä (Family Law Reform Act 1969 20.1). Näytteen ottaminen edellyttää kohteena olevan henkilön suostumusta. (21.2). Jos lapsi on alle 16-vuotias, edellytetään lapsen huoltajan suostumusta (21.3). Näyte voidaan ottaa mielisairaalta, jos hänen huolenpidosta vastaava henkilö antaa tähän suostumuksensa ja jos hoitolaitos katsoo, ettei näytteen ottaminen vahingoita potilasta (21.4). Tuomioistuin ei voi pakottaa ketään verikokeisiin. Jos henkilö kieltäytyy menemästä testeihin, tuomioistuin arvioi, mikä merkitys kieltäytymisellä on todisteena oleva (23.1).

---

¹⁷ HE 104/2009 vp.

¹⁸ R. Probert, teoksessa *International Encyclopaedia of Laws; Family and Succession Law*, Kluwer Law International 2012, vol. 3, s. 131.

9.5 Isyyden riitauttaminen

Isyyden riitauttamisesta ei käytettävissä olevien tietolähteiden perusteella saatu selvitystä.

9.6 Äitiyden määräytyminen

Lapsen äitinä pidetään naista, jonka munasolusta lapsi on saanut alkunsa ja joka synnyttää lapsen.¹⁹

9.7 Muuta

Hedelmöityshoito

Vanhemmuuden määräytyminen hedelmöityshoitotilanteissa on määritelty laissa (Human and Empryology Act 2008). Lain mukaan henkilö, joka synnyttää lapsen, on lapsen äiti (33.1).

Äidin aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos hän on antanut hoitoon suostumuksensa (35.1). Miestä, joka ei ole lapsen äidin kanssa avioliitossa, pidetään lapsen isänä, jos mies ja äiti ovat antaneet suostumuksensa isyydelle. Lisäksi edellytetään, ettei suostumusta ole peruttu ennen munasolun siirtämistä äitiin (37). Kolmatta miestä ei pidetä lapsen isänä, jos mies on luovuttanut siittiöitään hedelmöityshoitoa varten laillisessa hoitolaitoksessa (41.1).

Hedelmöityshoidon avulla alkunsa saaneella lapsella voi olla kaksi samaa sukupuolta olevaa vanhempaa, jos vanhemmat elävät rekisteröidyssä parisuhteessa. Äidin naispuolisoa pidetään lapsen toisena vanhempana, jos hän on antanut suostumuksensa hedelmöityshoitoon (42). Naista, joka ei ole rekisteröinyt parisuhdettaan lapsen äidin kanssa, pidetään lapsen toisena vanhempana, jos hän ja äiti antavat suostumuksensa vanhemmuudelle (43).

Lapsella voi olla vain yksi laillinen vanhempi. Lapsi voi olla isätön, jos hedelmöityshoito on tehty luovutetuilla siittiöillä yksinelävälle naiselle taikka jos äidin puolisoa ei voida pitää lapsen isänä tai vanhempana laista johtuvasta syystä.²⁰

---

¹⁹ R. Probert, teoksessa *International Encyclopaedia of Laws; Family and Succession Law*, Kluwer Law International 2012, vol. 3, s. 128.

²⁰ R. Probert, teoksessa *International Encyclopaedia of Laws; Family and Succession Law*, Kluwer Law International 2012, vol. 3, s. 131.

10 ALANKOMAAT

Alankomaissa isyyden ja muiden perheoikeudellisten suhteiden syntymistä säännellään Hollannin siviililakikirjan ensimmäisessä osassa (Burgerlijk Wetboek BW), joka koskee henkilö- ja perheoikeutta. Isyyttä ja perhesuhteita koskeva sääntely on uudistettu vuonna 1998.

Isyyden määräytymisestä säädetään 199 §:ssä. Pykälän mukaan lapsen isänä pidetään miestä:

- a joka on lapsen synnyttäneen äidin aviomies lapsen syntymän hetkellä (isysolettama),
- b joka on virallisesti tunnustanut lapsen isyyden,
- c jonka tuomioistuin on vahvistanut lapsen isäksi, tai
- d joka on adoptoinut lapsen.

10.1 Isysolettama

Isysolettama perustuu avioliittoon. miestä, joka on lapsen äidin kanssa avioliitossa lapsen syntymän hetkellä, pidetään lapsen isänä (199).

Jos avioliitto on purkautunut miehen kuoleman vuoksi, miestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt 306 päivän kuluessa aviomiehen kuolemasta. Isysolettama säilyy, vaikka äiti olisikin mennyt tuona aikana uudestaan naimisiin. Jos nainen oli kuitenkin laillisesti eronnut aviomiehestään 306 päivän sisällä ennen lapsen syntymää tai jos hän oli asumuserossa aviomiehen kanssa tuona aikana, tulee naisen vuoden kuluessa lapsen syntymästä ilmoittaa väestörekisteriin (Register of Civil Status), että hänen edesmennyt aviomiehensä ei ole lapsen isä. Tällöin lapsen isänä pidetään miestä, joka oli äidin kanssa avioliitossa lapsen syntyessä (199).

10.2 Isyyden selvittäminen

Alankomaissa ei käytettävissä olevien tietolähteiden perusteella ole viranomaisaloitteista isyyden selvittämistä.

10.3 Isyyden tunnustaminen

Jos isyys ei ole määrätynyt isyysolettaman nojalla, mies voi tunnustaa lapsen isyyden. Isyys voidaan tunnustaa 1) laatimalla tunnustamistodistus väestörekisteriviranomaisen luona tai 2) notaarin vahvistamalla asiakirjalla (notarial deed). Tunnustamisen oikeusvaikutukset alkavat tunnustamisen tekohetkestä (203).

Tunnustaminen edellyttää äidin ja 12-vuotta täyttäneen lapsen kirjallista suostumusta. Jos lapsi on täyttänyt 16 vuotta, äidin suostumusta ei tarvita (204).

Tunnustaminen on pätemätön jos (204):

1. sen on antanut mies, joka ei voi 1 luvun 41 §:n perusteella mennä naimisiin (sukulaissuhde),
2. sen on antanut alaikäinen alle 16-vuotias lapsi,
3. se on annettu ilman lapsen äidin suostumusta, kun lapsi on alle 16 vuotta,
4. se on annettu ilman lapsen kirjallista suostumusta, kun lapsi on täyttänyt 12 vuotta,
5. sen on antanut mies, joka tunnustaessaan isyyden oli naimisissa muun kuin lapsen äidin kanssa, ellei käräjäoikeus ole katsonut olevan todennäköistä, että miehellä ja lapsen äidillä on/on ollut suhde, joka riittävässä määrin voidaan rinnastaa avioliittoon tai, jos miehen ja lapsen välillä on läheinen henkilökohtainen suhde, tai
6. lapsella on jo kaksi vanhempaa.

Suostumus, jota edellytetään 3 ja 4 kohdissa, voidaan antaa myös tunnustamistodistuksen laatimisen yhteydessä. Käräjäoikeus voi miehen pyynnöstä 3 ja 4 kohdissa mainituissa tilanteissa antaa suostumuksen äidin/lapsen puolesta edellyttäen, että tunnustaminen ei tule vahingoittamaan äidin ja lapsen suhdetta taikka lapsen etuja ja jos mies on lapsen biologinen isä (204).

Mies, joka on holhouksen alainen mielisairauden takia, voi tunnustaa isyyden vain tuomioistuimen luvalla (204).

10.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Isyys voidaan vahvistaa tuomioistuimessa. Vahvistaminen edellyttää, että mies on lapsen biologinen isä. Hedelmöityshoitotilanteissa edellytetään, että mies on lapsen äidin kanssa yhdessä asuessaan antanut suostumuksen hedelmöityshoitoon, jonka seurauksena äiti on tullut raskaaksi (207). Isyyden vahvistaminen on mahdollista myös miehen kuoleman jälkeen (207).

Vahvistamista voivat pyytää (207):

1. äiti, jos lapsi ei ole täyttänyt 16 vuotta, tai
2. lapsi.

Tuomioistuinta voidaan pyytää vahvistamaan isyys myös silloin, kun mies kieltäytyy tunnustamasta isyyttään. Tällöin äiti tai lapsi voi pyytää tuomioistuinta vahvistamaan miehen isyyden.

Lapsi voi vaatia isyyden vahvistamista määräajoista riippumatta ja hänellä on siihen yksinoikeus, jos hän on täyttänyt 16 vuotta. Laki ei siis aseta lapsen kohdalla isyyden vahvistamisvaatimuksen tekemiselle aikarajaa. Jos lapsi on alaikäinen, tuomioistuin määrää hänelle edustajan.

Tuomioistuin ei voi vahvistaa miehen isyyttä, jos

1. lapsella on jo kaksi vanhempaa (ts. jos lapsella on isä, tuomioistuin ei voi vahvistaa toiselle miehelle isyyttä). Näin on siinäkin tapauksessa, jos isä on kuollut²¹,
2. mies ei 1 luvun 41 §:n perusteella ole oikeutettu menemään naimisiin lapsen äidin kanssa (sukulaissuhde), tai
3. mies on alaikäinen, eikä ole täyttänyt 16 vuotta, ellei hän ole kuollut ennen tätä ikää (207).

Äidin tulee pyytää vahvistamista viiden vuoden kuluessa lapsen syntymästä tai jos oletetun isän henkilöllisyys tai olinpaikka on tuntematon, viiden vuoden kuluessa siitä kun äiti tuli tietoiseksi miehen henkilöstä tai olinpaikasta (207).

Jos lapsi kuolee ennen kuin isyys on määritetty, hänen rintaperillisillään on oikeus nostaa vahvistamiskanne lapsen puolesta edellyttäen, että oletettu isä on edelleen elossa. Vaatimus tulee esittää vuoden kuluessa lapsen kuolemasta tai vuoden kuluessa siitä, kun hakija on tullut tietoiseksi lapsen kuolemasta (207).

Tuomioistuimen päätöksen saadessa lainvoiman, vahvistetulla isyydellä on taannehtiva vaikutus lapsen syntymähetkeen saakka. Tämä ei kuitenkaan päde henkilöön, joka on ollut vilpittömässä mielessä. Tuomioistuimen vahvistama isyys ei synnytä velvollisuutta palauttaa tai hyvittää omaisuudesta saatuja etuja, jos henkilö joka vastaanotti kyseisiä etuja, ei enää nauti näistä eduista vaatimusten esittämisen hetkellä (207).

---

²¹ D. van der Burght ja J.E.Doek teoksessa International Encyclopaedia of Laws; Family and Succession Law, Kluwer Law International 2002, vol. 5, s. 77.

10.5 Isyyden riitauttaminen

a) **Isyysolettamaan** perustuvan isyyden riitauttamisesta säädetään 200 §:ssä. Isyysolettamaan perustuva isyys voidaan riitauttaa sillä perusteella, ettei mies ole lapsen biologinen isä. Kanteen voivat nostaa isä, äiti tai lapsi.

Isyyttä ei kuitenkaan voida riitauttaa, jos mies tiesi mennessään äidin kanssa avioliittoon, että äiti on raskaana. Isyyden riitauttaminen ei ole myöskään mahdollista silloin, jos mies on antanut suostumuksensa toimintaan, joka on johtanut lapsen syntymään (esim. hedelmöityshoito luovutetuilla siittiöillä, aviorikos). Edellä mainitut kaksi rajoitusperustetta eivät kuitenkaan sovellu, jos nainen on harhauttanut miestä sen suhteen, kuka lapsen on todellisuudessa siittänyt (200).

Kun tuomioistuin on kumonnut isyyden, isyysolettamaan perustuva isyys menettää merkityksensä siten kuin sillä ei koskaan olisikaan ollut mitään oikeudellisia vaikutuksia. Kuitenkin vilpittömässä mielessä saavutetut oikeudet pysyvät voimassa. Isyyden kumoamisen seurauksena ei ole mahdollista vaatia kulujen korvaamista lapsen kasvatuksesta tai huolenpidosta, elatuksesta tai koulutuksesta yms. Ei voida myöskään vaatia kompensatiota omaisuudesta saaduista eduista, jos henkilö joka vastaanotit ko. etuja, ei enää nauti näistä eduista silloin kun vaatimus esitetään (202).

Lapsen äiti voi riitauttaa isyyden käräjäoikeudessa vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Lapsen isä voi riitauttaa isyyden vuoden kuluessa tultuaan tietoiseksi siitä, ettei todennäköisesti olekaan lapsen biologinen isä (200).

Lapsi voi riitauttaa isyyden käräjäoikeudessa kolmen vuoden kuluessa tultuaan tietoiseksi siitä, että mies ei todennäköisesti ole hänen isänsä. Jos lapsi tulee tietoiseksi tästä ennen täysi-ikäisyyttään, kolmen vuoden määräaika ei ala kulua ennen kuin lapsi on tullut täysi-ikäiseksi (200).

Jos isä tai äiti on kuollut ennen kuin edellä mainittu vuoden valitusmääräaika on kulunut umpeen, puolison rintaperillinen tai tämän puuttuessa puolison vanhempi voi riitauttaa isyyden käräjäoikeudessa. Pyyntö tulee tehdä vuoden kuluessa siitä, kun puoliso on kuollut tai vuoden kuluessa siitä kun valittaja on tullut tietoiseksi puolison kuolemasta (201).

Jos lapsi on kuollut ennen kuin edellä mainittu kolmen vuoden määräaika on kulunut umpeen, lapsen rintaperillisellä on oikeus riitauttaa isyys käräjäoikeudessa. Jos lapsi oli kuollessaan täysi-ikäinen, pyyntö tulee tehdä vuoden kuluessa lapsen kuolemasta tai vuoden kuluessa siitä, kun hakija on tullut tietoiseksi lapsen kuolemasta. Jos lapsi on kuollut ennen täysi-ikäiseksi tuloaan, pyyntö tulee esittää vuoden kuluessa siitä, kun lapsi olisi eläessään voinut tehdä pyynnön itse, tai jos hakija tulee tietoiseksi lapsen kuolemasta myöhempänä ajankohtana, vuoden kuluessa tästä hetkestä (201).

b) Tunnustetun isyyden riitauttamisesta säädetään 205 §:ssä. Tunnustettu isyys voidaan riitauttaa käräjäoikeudessa sillä perusteella, että isyytensä tunnustanut mies ei ole lapsen biologinen isä. Kanteen voi nostaa:

1. lapsi, ei voi kuitenkaan, jos mies on tunnustanut isyytensä lapsen tultua täysi-ikäiseksi. Tällöin tunnustettua isyyttä ei voida riitauttaa edes sillä perusteella, että mies ei ole lapsen biologinen isä.
2. mies, joka on tunnustanut isyyden uhkailun tai petoksen seurauksena taikka ollessaan alaikäinen pakon sanelemana tai
3. äiti, jos hän on antanut suostumuksensa tunnustamiselle uhkailun tai petoksen seurauksena taikka ollessaan alaikäinen pakon sanelemana (205).

Syyttäjävirsto voi riitauttaa tunnustetun isyyden sen ollessa ristiriidassa Hollannin yleisen järjestyksen kanssa, jos isyytensä tunnustanut mies ei ole lapsen biologinen isä (205).

Kun tuomioistuin mitätöi tunnustamisen, tunnustettu isyys menettää merkityksensä siten kuin se ei olisi koskaan ollut olemassakaan. Vilpittömässä mielessä ollut kolmas henkilö saa kuitenkin suojaa (206).

Isyyden kumoamisen seurauksena ei ole mahdollista vaatia kulujen korvauksia lapsen kasvatuksesta tai huolenpidosta, elatuksesta tai koulutuksesta yms. Ei voida myöskään vaatia kompensatiota omaisuudesta saaduista eduista, jos henkilö joka vastaanotti kyseisiä etuja, ei enää nauti näistä eduista silloin kun vaatimus esitetään (206).

Jos isyyden tunnustaminen on saatu aikaan uhkailulla tai pakolla, isyytensä tunnustaneen miehen ja äidin tulee riitauttaa isyys viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun tämän väärinkäytöksen vaikutus on lakannut. Tilanteessa, jossa isyys on saatu aikaan petoksella, kanne tulee nostaa viimeistään vuoden kuluessa siitä, kun hakija on havainnut petoksen (205).

Lapsen tulee nostaa kanne kolmen vuoden kuluessa tultuaan tietoiseksi, että mies ei todennäköisesti olekaan hänen biologinen isänsä. Jos lapsi tuli tietoiseksi tästä ollessaan alaikäinen, kolmen vuoden määräaika alkaa kulua vasta lapsen tullessa täysi-ikäiseksi (205).

Jos isyytensä tunnustanut mies kuolee ennen kuin edellä mainittu vuoden määräaika on kulunut, on hänen perillisillään oikeus nostaa kanne 201 §:ssä mainituin tavoin. Jos lapsi kuolee ennen kuin kolmen vuoden määräaika on kulunut, on hänen perillisillään oikeus nostaa kanne 201 §:ssä mainituin tavoin (ks. isyysoloittamaan perustuvan isyyden riitauttaminen) (205).

10.6 Äitiyden määräytyminen

Siviililakikirjassa on nimenomainen äitiyden määräytymistä koskeva säännös. Sen mukaan lapsen äiti on nainen, joka on synnyttänyt tai adoptoinut lapsen (198). Sijaissyntyminen on sallittua. Kiellettyä on kuitenkin sijaissyntymisen kaupallinen tarjoaminen. Henkilö, joka julkisesti tarjoaa näitä palveluita tai ilmoittaa etsivänsä itselleen sijaissyntäjää, syyllistyy rikokseen.²²

---

²² D. van der Burght ja J.E.Doek teoksessa *International Encyclopaedia of Laws; Family and Succession Law*, Kluwer Law International 2002, vol. 5, s. 78.

11 ITÄVALTA

Itävallassa isyyden ja äitiyden määräytymiseen liittyviä kysymyksiä säännellään Itävallan siviililakikirjassa (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch ABGB).

Lain mukaan lapsen isä on mies,

1. joka on äidin kanssa avioliitossa lapsen syntymähetkellä,
2. joka on tunnustanut isyytensä tai
3. jonka isyys on vahvistettu tuomioistuimessa (138.1).

11.1 Isyysolettama

Isyysolettama perustuu avioliittoon. Lapsen isänä pidetään miestä, joka on lapsen äidin kanssa avioliitossa lapsen syntymän hetkellä. Isyysolettama soveltuu myös tilanteessa, jossa aviomies on kuollut 300 päivän sisällä ennen lapsen syntymää (138).

Jos isyysolettaman nojalla useampaa miestä voidaan pitää lapsen isänä, pidetään lapsen isänä miestä, joka on solminut äidin kanssa viimeksi avioliiton (138.2).

Avioeron vireilläololla ei ole vaikutusta isyysolettamaan. Isyysolettama lakkaa, jos lapsi syntyy avioliiton päättymisen jälkeen tai yli 300 päivää miehen kuoleman jälkeen.²³

11.2 Isyyden selvittäminen

Isyyden selvittämisen hoitaa nuorisovirasto.²⁴

Lapsen laillisenä edustajana toimii kohtuullisen ajan lapsen syntymästä nuorisotyöntekijä, jonka tehtäviin kuuluu muun muassa huolehtia tarvittaessa isyyden selvittämisestä (212).

---

²³ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

²⁴ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

Lapsen laillisen edustajan tulee huolehtia, että lapselle vahvistetaan isä, ellei isyyden vahvistaminen ole lapsen hyvinvointia vahingoittavaa tai jos äiti ei halua isyyttä selvittävän (163a.1). Isyyden selvittäminen edellyttää äidin suostumusta, jos lapsi on alaikäinen.²⁵

11.3 Isyyden tunnustaminen

Isyys tulee tunnustaa henkilökohtaisesti kotimaisella julkisella/julkisella oikeaksi todistetulla asiakirjalla maistraatissa (Standesbeamte). Tunnustamisen oikeusvaikutukset alkavat siitä hetkestä kun asiakirja saapuu maistraattiin (163c.1). Tunnustamisen tulee sisältää tunnustajan, äidin ja lapsen nimi (mikäli lapsi on syntynyt) (163c.2). Oikeustoimikelvoton mies ei voi tunnustaa isyyttä. Rajoitetusti oikeustoimikelpoisen voi tunnustaa isyytensä henkilökohtaisesti laillisen edustajansa suostumuksella (163c.3).

Jos miehen tunnustaessa isyytensä isyys on jo vahvistettu toiselle miehelle, tunnustettu isyys tulee voimaan vasta, kun on vahvistettu, ettei toinen mies ole lapsen isä (163e.1). Tunnustaminen saa kuitenkin lainvoiman, jos lapsi hyväksyy tunnustamisen virallisella asiakirjalla tai virallisesti oikeaksi todistetulla asiakirjan jäljennöksellä. Jos lapsi ei ole täysivaltainen, on tunnustaminen pätevä, jos äiti todistaa miehen olevan lapsen isä em. muotovaatimuksin (163e.2). Isäksi jo vahvistettu mies taikka oikeustoimikelpoinen elossa oleva äiti, joka ei ole edellä 163e.2 kohdassa tarkoitettulla tavalla todistanut toista miestä lapsen isäksi, voivat vastustaa toisen miehen isyyden tunnustamista nostamalla tuomioistuimessa kanteen. Tällöin noudatetaan, mitä isyyden riitauttamisesta säädetään ks. 163d § (163e.3). Nuorisotyöntekijä toimii alaikäisen lapsen laillisena edustajana isyyden tunnustamiselle tarvittavan suostumuksen antamiseen liittyvien kysymysten osalta. (163e.4).

Tuomioistuin voi julistaa tunnustamisen pätemättömäksi viran puolesta, riitauttamisen perusteella tai isyytensä tunnustaneen hakemuksesta, jollei isyyttä ole näytetty toteen. Perusteet pätemättömäksi julistamiselle on lueteltu 1-3 kohdissa (164.1). Isyyden tunnustaneen tulee tehdä hakemus tunnustamisen kumoamiseksi viimeistään kahden vuoden kuluessa vilpin tai erehdyksen tapahtumisesta taikka edellä mainittujen seikkojen havaitsemisesta, tai siitä kun pakkotila on lakannut. Määräaika alkaa aikaisintaan lapsen syntymästä (164.2).

Tämän lain nojalla vahvistettu alkuperä ja sen muutokset kuten myös ei-alkuperän vahvistaminen pätevät suhteessa jokaiseen. Alkuperän vahvistamista, sen muuttamista tai ei-alkuperän vahvistamista voidaan vaatia myös kyseisen henkilön kuoleman jälkeen pätevin oikeusvaikutuksin (138a). Siten isyys voidaan tunnustaa myös lapsen kuoleman jälkeen. Tunnustaminen ei ole määräaikoihin sidottu.²⁶ Tunnustamista vastaavaa menettelyä ei ole samaa sukupuolta oleville pareille.²⁷

²⁵ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

²⁶ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

²⁷ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

11.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Tuomioistuin voi vahvistaa miehen isyyden, jos lapsi on saanut alkunsa kyseisen miehen siittiöistä. Hakemuksen isyyden vahvistamiseksi voivat tehdä lapsi miestä vastaan tai mies lasta vastaan (163.1).

Lapsen hakemuksesta mies voidaan vahvistaa hänen isäkseen, jos mies on ollut yhdynnässä äidin kanssa 180–300 päivää ennen lapsen syntymää tai jos miehen siittiötä on edellä mainitun ajanjakson aikana käytetty äidin hedelmöityshoitoon, ei kuitenkaan, jos on todistettu, ettei lapsi ole saanut alkuaan kyseisen miehen siittiöistä. Isyyden vahvistaminen ei ole mahdollista sen jälkeen kun kaksi vuotta on kulunut miehen kuolemasta, ellei lapsi osoita todeksi, että miehestä johtuvasta syystä isyyden alkuperästä on ollut vaikea esittää todisteita (163.2).

Jos äidille on tehty hedelmöityshoito kolmannen miehen luovuttamilla siittiöillä 180–300 päivää ennen lapsen syntymää, lapsen isäksi vahvistetaan mies, joka on antanut pätevän suostumuksensa hoitoon. Isyyttä ei kuitenkaan vahvisteta, jos mies osoittaa todeksi, että lapsi ei ole saanut alkuaan hedelmöityshoidosta (163.3). Kolmatta miestä, joka on luovuttanut siittiötään käytettäväksi hedelmöityshoidossa tähän luvan saaneella klinikalla, ei voida vahvistaa hoidon avulla syntyneen lapsen isäksi. (163.4). Isyyden vahvistamisessa edellytetään geenitestien suorittamista sen selvittämiseksi, ovatko mies ja lapsen äiti olleet yhdynnässä 180–300 päivää ennen lapsen syntymää.²⁸

Lapsi voi vaatia isyyden vahvistamista myös tilanteessa, jossa isyys on jo vahvistettu toiselle miehelle. Tällöin tuomioistuimen vahvistamalla isyydellä on samalla toisen miehen isyyden kumoava vaikutus (163b).

Isyyden vahvistaminen on mahdollista myös miehen kuoleman jälkeen. Tällöin perinnönjako suoritetaan uudelleen.²⁹

11.5 Isyyden riitauttaminen

Avioliittoon perustuva isyys on mahdollista riitauttaa. Tuomioistuin voi hakemuksesta vahvistaa, ettei lapsi ole isyysolettaman nojalla isänä pidettävän miehen jälkeläinen. Hakemuksen isyyden kumoamiseksi voi tehdä lapsi miestä vastaan tai mies lasta vastaan (156).

---

²⁸ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

²⁹ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

Lapsi ja oikeustoimikelpoinen äiti voivat riitauttaa tunnustetun isyyden kahden vuoden kuluessa tultuaan tietoiseksi tunnustamisen lainvoimasta. Määräajan kulumisen keskeytyy, jos riitauttamiseen oikeutettu henkilö ei ole täysivaltainen tai viimeisten vuosien aikana ennalta-arvaamaton tai väistämätön tapahtuma on estänyt kanteen nostamisen (163d).

11.6 Äitiyden määräytyminen

Lapsen äitinä pidetään, joka on synnyttänyt lapsen (137b).

12 TŠEKKI

Tšekissä isyyden määräytymisestä säädetään Family Code:ssa (Act No. 94/1963). Perhelainsäädäntö on uudistettu vuonna 1998.

12.1 Isyysolettama

Lain mukaan äidin aviomies on lapsen isä, jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana tai 300 päivän sisällä avioliiton päättymisestä. (51.1).

Jos lapsi on syntynyt naiselle, joka on mennyt uudelleen naimisiin, uutta aviomiestä pidetään lapsen isänä, vaikka lapsi olisi syntynyt ennen kuin 300 päivää on kulunut edellisen avioliiton päättymisestä tai sen julistamisesta pätemättömäksi (51.2).

Isyysolettama on mahdollinen vain eri sukupuolta oleville vanhemmille.³⁰

12.2 Isyyden selvittäminen

Tšekissä ei ole viranomaisaloitteista isyyden selvittämistä.

Isyyden vahvistaminen ei ole riippuvainen lapsen iästä.³¹

12.3 Isyyden tunnustaminen (vahvistaminen vanhempien yhteisellä ilmoituksella)

Isyys voidaan tunnustaa vanhempien yhteisellä ilmoituksella rekisteriviranomaisessa tai tuomioistuimessa. Jos jompikumpi asianosaisista on alaikäinen, tunnustaminen tulee tehdä aina tuomioistuimessa. Äidin suostumus ei ole välttämätön, jos hän ei ole oikeustoimikelpoinen mielisairaudesta tai jos suostumuksen saamiselle on ylitse pääsemättömiä esteitä. (52).

---

³⁰ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

³¹ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

Tunnustaminen ei edellytä, että lapsi olisi vielä syntynyt, mutta munasolun tulee olla hedelmöittynyt (53). Isyyden tunnustaminen ei ole mahdollista samaa sukupuolta olevien parien kohdalla. Siten Tsekin lainsäädännön mukaan ei ole mahdollista, että lapsella olisi kaksi isää tai kaksi äitiä.³²

12.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Jos isyys ei ole määräytynyt isyysolettaman tai tunnustamisen perusteella lapsi, äiti tai mies joka väittää olevansa lapsen isä voi nostaa isyydenvahvistamiskanteen tuomioistuimessa (54.1) Tuomioistuin voi vahvistaa miehen isyyden, jos on ollut yhdynnässä lapsen äidin kanssa 180–300 päivää ennen lapsen syntymää, ellei isyyttä ole suljettu pois vakavien epäilyjen takia (54.2). Jos oletettu lapsen isä on kuollut, kanne tulee nostaa tuomioistuimen määräämää edustajaa vastaan (55).

Jos kanteen nostanut henkilö kuolee kesken asian käsittelyn, kanteen ajamista voi jatkaa toinen siihen oikeutettu henkilö. Kuuden kuukauden kuluessa lapsen kuolemasta kanteen voi nostaa myös lapsen perillisten jälkeläiset, jos he osoittavat, että heillä on oikeudellinen intressi isyyden vahvistamiselle. Jos mies, jota vastaan isyydenvahvistamiskanne on nostettu, kuolee kesken asian käsittelyn, tuomioistuimen tulee jatkaa asian käsittelyä miehelle määräämäänsä edustajaa vastaan. Jos mies, joka väittää itseään lapsen isäksi kuolee kesken asian käsittelyn, tuomioistuimen tulee lopettaa asian käsittely, ellei lapsi tai äiti jatka sitä (56).

Isyyden selvittämiseksi voidaan ottaa verikokeita sen selvittämiseksi, millä raskausviikolla lapsi on syntynyt tai pyytää lääkäriltä asiantuntijalausunto siitä, voiko lapsen isäksi väitetty mies saada lapsia. Isyyden vahvistaminen on mahdollista myös miehen kuoleman jälkeen. Isyyden vahvistaminen on riippumaton lapsen iästä.³³

12.5 Isyyden riitauttaminen

Aviomies voi riitauttaa isyytensä tuomioistuimessa kuuden kuukauden kuluessa saatuaan tiedon lapsen syntymästä (57).

Jos lapsi on syntynyt 180 päivän sisällä avioliiton solmimisesta ja 300 päivän sisällä avioliiton päättymisestä, isyys voidaan riitauttaa vain, jos aviomiehen isyyden mahdollisuus on poissuljettua. Jos lapsi on syntynyt 300 sisällä avioerosta ja toinen mies väittää lasta omakseen, aviomiehen isyys voidaan sulkea pois äidin, aviomiehen ja tämän miehen yhteisellä ilmoituksella. Ilmoitus tulee tehdä samaa menettelyä noudattaen kuin isyyden riitauttaminen (58.1).

---

³² EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

³³ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

Jos lapsi on syntynyt 180–300 päivän sisällä hedelmöityshoidosta, suostumuksensa hoitoon antanut aviomies ei voi riitauttaa isyyttään. Isyyden riitauttaminen on mahdollista ainoastaan silloin, jos kantaja näyttää toteen, että lapsen äiti on tullut raskaaksi muutoin kuin hedelmöityshoidolla (58.2).

Jos lapsi on syntynyt 180 päivää ennen avioliiton solmimista, aviomies voi riitauttaa isyytensä tuomioistuimessa. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, jos aviomies on ollut yhdynnässä lapsen äidin kanssa 180–300 päivän sisällä lapsen syntymästä tai jos aviomies tiesi mennessään naimisiin, että hänen vaimonsa on raskaana (58.3).

Aviomiehen tulee nostaa kanne lasta ja äitiä vastaan. Jos jompikumpi heistä ei ole elossa, kanne voidaan nostaa vain toista vastaan. Jos kumpikaan ei ole olossa, aviomies ei voi riitauttaa isyyttään (59.1). Kuuden kuukauden kuluessa lapsen syntymästä myös äiti voi riitauttaa aviomiehen isyyden. Tällöin pätevät samat säännöt kuin aviomiehen kohdalla (59.2).

Mies, jonka isyys on vahvistettu vanhempien yhteisellä ilmoituksella voi riitauttaa isyytensä vain, jos hänen isyytensä mahdollisuus on poissuljettu. Isyys tulee riitauttaa kuuden kuukauden kuluessa isyyden vahvistamisesta. Määräaika ei ala kulua ennen kuin lapsi on syntynyt (61.1). Myös äiti voi riitauttaa isyyden samoilla edellytyksillä (61.2).

Jos kuuden kuukauden määräaika on kulunut umpeen, syyttäjä voi nostaa isyyden riitauttamiskanteen isää, äitiä ja lasta vastaan, jos lapsen etu sitä vaatii (62.1). Jos joku heistä ei ole elossa, syyttäjä voi nostaa kanteen elossa olevia vastaan. Jos kukaan heistä ei ole olossa kanne tulee nostaa tuomioistuimen tätä tapausta varten määräämää edustajaa vastaan (62.2).

Vaikka riitauttamiselle säädetty määräaika olisi kulunut umpeen, syyttäjä voi riitauttaa isyyden, joka on vahvistettu vanhempien yhteisellä vanhempien yhteisellä ilmoituksella ja jos mies ei voi olla lapsen isä, jos lapsen etu ja ihmisoikeuksien toteutuminen sitä selvästi edellyttävät (62a).

Lapsi ei voi riitauttaa isyyttä. Hän voi ainoastaan nostaa isyydenvahvistamiskanteen.³⁴

12.6 Äitiyden määräytyminen

Laissa on nimenomainen äitiyden määräytymistä koskeva säännös. Sen mukaan nainen, joka synnyttää lapsen, on lapsen äiti (50a). Sijaissyntytykseen liittyvää lainsäädäntöä tai muutakaan sääntelyä ei Tšekissä ole. Naista, joka synnyttää lapsen pidetään lapsen äitinä ilman mitään poikkeuksia.³⁵

³⁴ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

³⁵ EU:n tietoverkkojärjestelmän (legicoop) kautta saatu tieto.

12.7 Muuta

Hedelmöityshoito

Hedelmöityshoidosta on säädetty laissa vuodesta 2006 alkaen (Act No. 20/1966 Coll, on Care for the population's Health (hedelmöityshoito lisättiin lailla 227/2006 Coll., on Research on Human Embryonal Genitalic Cells)

13 PORTUGALI

Portugalissa isyyden määräytymisestä säädetään Portugalin siviililakikirjassa. Isyyden määräytymisen lisäksi laissa on kattavat säännökset äitiyden määräytymisestä. Portugalin isyyden määräytymistä koskevasta lainsäädännöstä ei löytynyt englanninkielistä käännöstä, joten kaikki alla oleva tieto perustuu professori Guilherme de Oliveiran kirjoittaman maaraportin tietoihin teoksessa *International Encyclopaedia of Laws, Family and Succession Law*, Kluwer Law International 2012, vol. 5, s. 147–157.

13.1 Isyysolettama

Lain mukaan aviomiestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi on syntynyt tai saanut alkunsa avioliiton aikana (1826).

Isyysolettamaa ei kuitenkaan sovelleta, jos lapsi on saanut alkunsa ennen avioliiton solmimista (1828) tai avioeron vahvistamisen jälkeen (1829). Jos avioliitossa olevalla naisella on tämän avioliiton ulkopuolella syntynyt lapsi, isyysolettaman kumoamiseksi riittää yksin äidin ilmoitus siitä, ettei aviomies ole lapsen isä (1832).

Jos aviomies tai lapsi katsoo, että isyysolettama on kumottu väärillä perusteilla, hän voi vaatia isyysolettaman uudistamista (1831).

13.2 Isyyden selvittäminen

Jos lapsen syntymän rekisteröinnin yhteydessä ei tule ilmi isän henkilöllisyyttä, siviilirekisteriviranomaisen tulee siirtää isyysasian selvittäminen tuomioistuimen käsiteltäväksi, jolloin tuomioistuin määrää isän henkilöllisyyden selvitettäväksi (1864).

Ensin tuomioistuin kuulee äitiä. Jos oletetun isän henkilöllisyys selviää, häntä kuullaan seuraavaksi. Asian käsittely voi päättyä kolmella eri tavalla:

1. oletettu isä vahvistaa isyytensä tuomioistuimessa tunnustamista vastaavin oikeusvaikutuksin (1853 ja 1865),
2. syyttävävirasto voi nostaa kanteen isyyden selvittämiseksi. Tämä edellyttää sitä, että väitetty isä kiistää isyytensä tai ei halua vahvista isyyttään ja toisaalta sitä, että tuomioistuin pitää kanteen menestymistä mahdollisena (toisin sanoen on olemassa ratkaisevia todisteita isyyden tueksi) (1865) tai
3. viranomaistutkinta lopetetaan todisteiden puuttumisen vuoksi.

Viranomaistutkinta voi johtaa isyyden vapaaehtoiseen tunnustamiseen (1894) tai tuomioistuimen vahvistamaan isyyteen (1847).

Viranomaisen velvollisuus selvittää lapsen isyys voi lakata, jos isyyden selvittäminen loukkaisi lapsen oikeuksia (esim. jos lapsi on saanut alkunsa inestien seurauksena ja tuomioistuin ei halua tällaisen arkaluontoisen tiedon tulevan julki) (1866). Viranomais-
tutkintaa ei saa suorittaa, jos tuomioistuin vahvistaa, että äiti ja väitetty isä ovat sukulaisia. Toisaalta viranomaistutkinta ei ole enää lainkaan mahdollista, jos lapsi on syntynyt yli kaksi vuotta ennen tutkimusten aloittamista (1866), koska syyttäjävirston olisi vaikea kerätä edellytetyjä todisteita isyydestä.

13.3 Isyyden tunnustaminen

Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella, isyyden vahvistaminen tehdään yleensä tunnustamalla. Tunnustaminen rekisteröidään siviilirekisteriin, jolloin sen oikeusvaikutukset syntyvät. Tunnustamisella on taannehtiva vaikutus lapsen syntymään asti.

Tunnustaminen voidaan tehdä milloin vain; ennen lapsen syntymää tai lapsen kuoleman jälkeen. Kun isyys on kerran tunnustettu, sitä ei voi enää kumota (1858). Kuitenkin tunnustaminen voidaan mitätöidä, jos sen on tehnyt henkilö, joka ei ole oikeustoimikelpoinen tai jos tunnustaminen on perustunut virheeseen tai se on tehty pakon sanelemana.

Laki sallii monia eri tapoja isyyden tunnustamiseksi.

1. Yleisin tapa on tunnustaa isyys siviilirekisteri-viranomaisessa.
2. Tunnustaminen voidaan tehdä testamentissa.
3. Myös kaikenlaisten sopimusasiakirjojen (deed) käyttö isyyden vapaaehtoisessa tunnustamisessa on mahdollista. Näin voidaan tehdä tilanteessa, jossa tehdään ositus isän ollessa vielä elossa, jos isä lahjoittaa omaisuutensa tunnustamalleen lapselle tai lapselle, jota hän ei ole vielä tunnustanut. Sama pätee tilanteessa, jossa isä tekee lahjoituksen tai avioehdon. Tunnustaminen voidaan tehdä minkä tahansa kanteen käsittelyn yhteydessä, kuten elatusapuasiaa käsiteltäessä.

13.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Miehen isyys voidaan osoittaa todeksi tuomioistuimessa, jos kantaja esittää todisteita mistä tahansa alla mainituista seikoista. Tuomioistuin voi vahvistaa miehen isyyden jos:

- a kantaja osoittaa, että miestä pidetään yleisesti lapsen isänä, mies on hoitanut lasta ja isyys on julkisesti tunnustettu,
- b kantaja osoittaa, että on olemassa kirje tai mikä tahansa muu dokumentti, jossa väitetty isä yksiselitteisesti ilmoittaa olevansa lapsen isä. Laki ei aseta kirjeelle mitään muotovaatimuksia. Yksinkertainen yksityinen kirjoitus, jopa allekirjoittamaton, on riittävä,
- c sinä aikana, jolloin lapsi on voinut saada alkunsa, mies on asunut pysyvästi lapsen äidin kanssa avioliiton kaltaisissa olosuhteissa (pysyvä yhteiselo), tai miehen ja lapsen äidin välillä on ollut pysyvä suhde (pysyvä suhde),
- d kantajan äiti on vietelty tai
- e voidaan esittää todisteita siitä, että äiti ja väitetty isä ovat olleet yhdynnässä.

Edellä mainitut oletukset eivät päde, jos herää vakavia epäilyjä miehen isyyden olemassaolosta (1871). Yleisin tapa todistaa isyys on osoittaa, että miehen ja äidin välillä on ollut yhteiselämää ja täydentää tätä tieteellisillä todisteilla, kuten veri- ja DNA näytteillä.

13.5 Isyyden riitauttaminen

Oikeus riitauttaa isyysoletaman nojalla määräytynyt isyys on aviomiehellä, lapsella, äidillä ja miehellä, joka on lapsen mahdollinen biologinen isä. Viimeksi mainittu voi toimia ainoastaan syyttäjävirston välityksellä. Isyyden kumoamiseksi kantajan täytyy osoittaa, että aviomiehen isyys on täysin mahdotonta (1839).

Portugalin laissa ei ole säännöstä niitä tilanteita varten, joissa puoliset ovat tehneet sopimuksen hedelmöityshoidon toteuttamisesta kolmannen luovuttamalla siittiöillä. Puolisot eivät siten voi riitauttaa aviomiehen isyyttä, jos lapsi on syntynyt hedelmöityshoidon avulla, joka on toteutettu kolmannen luovuttamalla siittiöillä (1839.3). Rajoitus ei kuitenkaan koske lasta, joka voi yleisten säännösten mukaisesti riitauttaa isyyden.

Aviomiehellä on oikeus riitauttaa isyytensä kahden vuoden kuluessa siitä, kun tuli tietoiseksi, ettei todennäköisesti olekaan lapsen isä. Äidin tulee nostaa kanne kahden vuoden kuluessa lapsen syntymästä. Lapsi voi nostaa kanteen koko alaikäisyytensä ajan edustajansa välityksellä tai vuoden kuluessa tultuaan täysi-ikäiseksi. Kuitenkin jos lapsi

tuli myöhempanä ajankohtana tietoiseksi seikoista, joiden mukaan äidin aviomies ei olekaan hänen isänsä, vuoden määräajan kulumisen alkaa tästä hetkestä.³⁶

Jos lapsi on saanut alkunsa ennen avioliittoa, aviomies tai äiti voi riitauttaa aviomiehen isyyden 180 päivän kuluessa avioliiton solmimisesta osoittamalla, että avioliiton solmimis- ja lapsen syntymispäivä ovat eri päiviä. Todisteita siitä, että mies ei ole lapsen isä taikka isyyden mahdottomuudesta tai virheellisestä määräytymisestä ei tarvitse esittää (1840).

1840 §:ssä säädetään rajoituksista väitetyn isän ja aviomiehen oikeuteen riitauttaa isyys. Isyyttä ei voida riitauttaa, jos jokin seuraavista seikoista näytetään toteen; 1) mies on ollut tietoinen raskaudesta ennen avioliittoa; 2) mies on antanut henkilökohtaisesti tai asianajajan välityksellä suostumuksensa lapsen isyyteen, kun lapsi on merkitty siviilirekisteriin tai 3) mies on tunnustanut isyyden. Isyys on kuitenkin edelleen mahdollista riitauttaa 1839 §:n nojalla.

Tunnustaminen, joka ei vastaa biologista totuutta, voidaan riitauttaa (1859). Kantajan tulee näyttää toteen, että isyytensä tunnustanut mies ei ole lapsen biologinen isä. Äiti ja lapsi voivat riitauttaa isyyden ilman, että heidän tarvitsee esittää todisteita siitä, että mies ei ole lapsen isä (1859.3). Riitauttaminen ei ole sidottu määräaikoihin.

13.6 Äitiyden määräytyminen

Portugalin siviililakikirjassa on yksityiskohtaiset säännökset äitiyden määräytymisestä. Lain mukaan lapsen synnyttänyt nainen on lapsen äiti (1796)

Yleensä äitiys määräytyy sinä ajankohtana kun lapsi rekisteröidään syntymärekisteriin. Syntymäilmoituksen tekijän tulee yksilöidä äiti (äidin nimi) (1803). Jos lapsi on syntynyt vuoden sisällä rekisteröinnistä, äitiyttä pidetään vahvistettuna. Äitiä tulee informoida vahvistamisesta, jos syntymäilmoituksen tekijä ei ole ollut äiti itse tai hänen aviomiehensä (1804). Siinä tapauksessa että lapsen syntymästä on kulunut yli vuosi, äitiyden rekisteröinniltä edellytetään tiettyjä lisätoimenpiteitä, ellei ilmoituksen tekijänä ole äiti tai hänen asianajajansa.

Vahvistettu äitiys voidaan riitauttaa myöhemmin tuomioistuimessa (1807). Äitiys voidaan myös selvittää viranomaisten toimesta (esim. jos lapsi on hylätty) (1808–1813).

Syyttäjävirsto voi nostaa kanteen äitiyden vahvistamiseksi omasta aloitteestaan. Myös lapsi tai hänen edustajansa voi nostaa kanteen (1814). Kantajan tulee osoittaa, että väitetty äiti on synnyttänyt lapsen (1816).

---

³⁶ G. de Oliveira teoksessa *International Encyclopaedia of Laws, Family and Succession Law*, Kluwer Law International 2012, vol. 5, s. 147–157.

14 SLOVAKIA

Slovakiassa perheoikeudellisista asioista säädetään perhelaissa (Act No 36/2005).

Slovakiassa isyys voi määräytyä, joko isyysolettaman, vanhempien yhteisen ilmoituksen tai tuomioistuimen päätöksen nojalla. Kaikki alla oleva tieto perustuu EU:n tietoverkon (legicoop-kysely) välityksellä saatuun selvitykseen. Saadusta selvityksestä ei kuitenkaan ollut yksilöity niitä säännöksiä, joissa asioista on säädetty.

14.1 Isyysolettama

Miestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi syntyy avioliiton aikana tai 300 päivän sisällä avioeron tai avioliiton pätemättömäksi julistamisesta. Jos aviomies on kuollut lapsen syntyessä, miestä pidetään lapsen isänä, jos lapsi syntyy 300 päivän sisällä miehen kuolemasta.

Slovakiassa rekisteröidyt parisuhteet eivät ole sallittuja. Siten avioliittoon perustuva isyysolettama ei sovellu rekisteröidyissä parisuhteissa.

14.2 Isyyden selvittäminen

Slovakiassa ei ole viranomaisaloitteista isyyden selvittämistä. Isyyttä ei voida vahvistaa viranomaisten toimesta.

Isyyden vahvistaminen ei ole riippuvainen lapsen iästä.

14.3 Isyyden tunnustaminen

Isyys voidaan tunnustaa molempien vanhempien yhteisellä ilmoituksella, joka tulee tehdä rekisteriviranomaisessa (syntymärekisteri). Tunnustaminen tulee tehdä henkilökohtaisesti rekisteriviranomaisessa, mutta molempien vanhempien ei tarvitse olla samaan aikaan läsnä. Isyyttä ei ole mahdollista tunnustaa kirjallisella lomakkeella tai etäviestimin. Isyyden tunnustaminen ei ole määräaikoihin sidottu.

Siinä tapauksessa, että lapsi, äiti tai aviomies vastustaa isyyden vahvistamista, ainoa keino saada isyys vahvistetuksi on nostaa kanne tuomioistuimessa. Kanne voidaan nostaa isyyden vahvistamiseksi tai sen kumoamiseksi.

14.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Jos isyys ei ole määräytynyt isyysolettaman tai vanhempien yhteisen ilmoituksen perusteella, kanteen isyyden vahvistamiseksi tuomioistuimessa voivat nostaa lapsi, äiti tai mies, joka väittää olevansa lapsen isä.

Jos lapsen mahdollinen isä on kuollut, kanne tulee nostaa tuomioistuimen miehelle määräämää edustajaa vastaan. Jos kantaja kuolee kesken menettelyn, kanteen nostamiseen oikeutettu henkilö voi jatkaa kanteen ajamista hänen sijastaan. Lapsen jälkeläisillä, joiden oikeudet ovat riippuvaisia kanteen ajamisesta, voivat nostaa kanteen isyyden vahvistamiseksi kuuden kuukauden kuluessa lapsen kuolemasta.

Slovakiassa isyyden vahvistamisessa käytettäviä todistuskeinoja ei ole laissa määritelty. Isyyden selvittämiseksi voidaan tehdä DNA- testejä tuomioistuimen määräämän asianajajan toimesta.

Jos miehen isyys vahvistetaan hänen kuolemansa jälkeen, perinnönjako on mahdollista suorittaa uudelleen. Jos perinnönjaon jälkeen on varmistunut, että toinen henkilö on perittävän edunsaaja, aiemmin perinnön vastaanottaneella henkilöllä on velvollisuus luovuttaa varat edunsaajana olevalle perilliselle epäoikeutettujen etujen periaatteiden mukaisesti. Kuitenkin henkilön, joka on saanut omaisuutta väärältä perilliseltä, jolle perintö oli määrätty, katsotaan saaneen kyseiset varat edunsaaja perilliseltä.

14.5 Isyyden riitauttaminen

Isyyden voivat riitauttaa aviomies, mahdollinen isä, lapsen äiti tai lapsi.

Aviomies voi riitauttaa isyytensä kolmen vuoden kuluessa kun hän sai tiedon lapsen syntymästä.

Mies, jonka isyys on vahvistettu vanhempien yhteisen ilmoituksen perusteella, voi riitauttaa isyyden kolmen vuoden kuluessa isyyden vahvistamisesta. Määräaika ei ala ennen kuin lapsi on syntynyt. Isyyden riitauttaminen edellyttää, että miehen isyyttä voidaan pitää mahdottomana. Myös lapsen äiti voi riitauttaa vanhempien yhteisellä ilmoituksella vahvistetun isyyden kolmen vuoden määräajassa.

Jos isyyden riitauttamiselle säädetty määräaika on kulunut umpeen, tuomioistuin voi lapsen aloitteesta sallia riitauttamisen, jos sen lapsen etu sitä edellyttää. Tällaisessa menettelyssä lasta tulee edustaa huoltaja/edunvalvoja. Jos lapsen jompikumpi vanhemmista

---

ei ole elossa, lapsi voi nostaa isyyden kumoamiskanteen elossa olevaa vanhempaa vastaan. Jos kumpikaan lapsen vanhemmista ei ole elossa, isyyden kumoamiskannetta ei ole mahdollista nostaa.

14.6 Äitiyden määräytyminen

Slovakiassa äitiyden määräytymisestä säädetään nimenomaisesti laissa. Naista, joka synnyttää lapsen, pidetään lapsen äitinä (82 ja 83). Sopimukset äitiydestä ovat pätemättömiä. Jos syntyy epäilyjä siitä, kuka lapsen äiti on, tuomioistuimen tulee määrittellä äitiys lapsen syntymään liittyvien tosiseikkojen perusteella. Kanteen voi nostaa nainen, joka väittää olevansa lapsen äiti, lapsen isä tai henkilö, jonka oikeudet/velvollisuudet ovat riippuvaisia äitiyden vahvistamisesta.

Slovakiassa syntymä on ratkaisevin tekijä äitiyden määräytymisessä. Siten munasolun alkuperällä tai äidin yksipuolisella äitiyden tunnustamisella ei ole merkitystä.

15 SLOVENIA

Sloveniassa isyyden määräytymisestä säädetään avioliitto ja perhesuhteista annetun lain kolmannessa osassa (law on marriage and family relations).

Lain mukaan isyys voi määräytyä avioliittoon perustuvan isyysolettaman nojalla (86) taikka tunnustamisen tai tuomioistuimen vahvistamisen kautta (87).

15.1 Isyysolettama

Lain mukaan lapsen isänä pidetään äidin aviomiestä, jos lapsi on syntynyt avioliiton aikana tai 300 päivän sisällä avioliiton pätemättömäksi julistamisesta (86).

15.2 Isyyden selvittäminen

Kun rekisteriviranomainen vastaanottaa ilmoituksen avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen syntymästä, se informoi sosiaalivirastoa asiasta. Sosiaalivirasto kääntyy äidin puoleen selvittääkseen lapsen isän. Äiti voi informoida sosiaalivirastoa lapsen isästä myös ilman pyyntöä. Jos äiti antaa lapsen isän nimen, sosiaaliviraston tulee kääntyä kyseisen miehen puoleen selvittääkseen, onko hän varmasti lapsen isä. Jos mies ei tunnusta isyyttään, äiti voi nostaa kanteen lapsen nimissä isyyden vahvistamiseksi (91).

15.3 Isyyden tunnustaminen

Jos lapsi ei ole syntynyt avioliiton aikana, isänä pidetään miestä, joka tunnustaa isyyden tai jonka isyyden tuomioistuin vahvistaa tuomiolla (87).

Mies voi tunnustaa isyyden sosiaalitoimistossa, rekisteriviranomaisessa taikka virallisessa asiakirjassa tai testamentissa (88). Isyytensä tunnustavan tulee olla täysivaltainen ja vähintään 15 vuotta (89).

Tunnustamisen pätevyys ja sen kirjaaminen rekisteriin (kattava rekisteri, johon kirjataan syntymä, avioliitto ja kuolema yms.) edellyttää, että lapsen äiti antaa siihen suostumuksensa. Rekisteriviranomainen tiedottaa äitiä tunnustamisesta ja vaadittavasta suostumuksesta (90.1).

Jos äiti ei anna suostumustaan tunnustamiselle kuukauden kuluessa tultuaan tietoiseksi tunnustamisesta, isyytensä tunnustanut mies voi nostaa kanteen tuomioistuimessa isyytensä vahvistamiseksi. Miehen tulee nostaa kanne vuoden kuluessa saatuaan tiedon siitä, ettei äiti suostu tunnustamiseen, kuitenkin viiden vuoden sisällä lapsen syntymästä (90.2). Jos lapsen äiti ei ole elossa tai hänen olinpaikastaan ei ole tietoa, lapsen huoltaja voi tehdä ilmoituksen tunnustamisen hyväksymisestä sosiaalivirastossa (90.3).

15.4 Isyyden vahvistaminen tuomioistuimessa

Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella, kanteen isyyden vahvistamiseksi voivat nostaa äiti lapsen puolesta tai lapsen huoltaja sosiaaliviraston suostumuksella taikka lapsi itse ollessaan täysi-ikäinen (92.1).

Isyydenvahvistamiskanne voidaan nostaa myös oletetun isän kuoleman jälkeen, kuitenkin vuoden sisällä kuolemasta (92.2).

15.5 Isyyden riitauttaminen

Oikeus isyyden riitauttamiseen on aviomiehellä, äidillä, lapsella ja potentiaalisella isällä.

Aviomies, jonka isyys on määräytynyt isyysolettaman nojalla voi riitauttaa isyytensä, jos hän uskoo, että ei ole lapsen isä (96.1). Kanne tulee nostaa vuoden kuluessa siitä kun mies tuli tietoiseksi seikoista, jotka kyseenalaistavat hänen isyytensä. Kanne tulee kuitenkin nostaa viimeistään viiden vuoden kuluessa lapsen syntymästä (96.2).

Lapsen äiti voi riitauttaa miehen isyyden. (97.1). Kanne tulee nostaa vuoden kuluessa lapsen syntymästä (97.2). Myös lapsi voi riitauttaa isyyden. (98).

Kuka tahansa, joka uskoo olevansa lapsen isä voi riitauttaa miehen isyyden, joka on lain nojalla pätevä (99.1) Kanne tulee nostaa vuoden kuluessa siitä, kun isyys on kirjattu syntymärekisteriin (99.2).

15.6 Äitiyden määräytyminen

Lain mukaan kaikki isyyden määräytymistä koskevat säännökset soveltuvat myös äitiyden määräytymiseen (95).

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7067
ISBN 978-952-259-272-9 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUSVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi